

111

GÜZ 2019

4

A ADA

HAYAT ve SANAT

Aycan Aytore
Fadime Y. Karoğlu
Nurten Bengi Aksoy
Niyazi Uyar
Yusuf Aksoy
Muhsine Arda
Şenol Yazıcı
Zeki Sarıhan
Bengi Su Akarca
Zühal Tekkanat
Emine Erbaş
Orhan Pamuk
Nurdan B. Aladağ
Arsen Everekliyan

Özdemir Asaf, Cemal Süreya, Edgar Allan Poe,
Nazım Hikmet, Orhan Veli, Elif Şorğun

İÇİNDEKİLER

- 3 Aycan Aytore
 4 Nurten B. Aksoy
 6 Fadime Y.Karoğlu
 7 Niyazi Uyar
 8 Muhsine Arda
 9 Edgar Alain Poe
 9 Zeki Sarıhan
 12 Yusuf Aksoy
 12 Şenol Yazıcı
 17 Bengi Su Akarca
 18 Arsen Everekliyan
 19 Nurdan B. Aladağ
 20 Emine Erbaş
 21 Orhan Pamuk
 26 Orhan Veli Kanık
 27 Zuhale Tekkanat
 28 Nazım Hikmet

MAVİADA

Sorumlu Sahibi:

Nurten Bengi Aksoy

(maviADA adına)

YÖNETİM:

Nurten Bengi Aksoy, Ayca Aytore, Fadime Y.Karoğlu

Yayın Danışmanı:

Şenol Yazıcı

EMAIL:

adamavi@gmail.com

WEB:

www.adadergi.com

Posta Kutusu: 21 Kadıköy / İstanbul

Tel: 0 533 542 19 60

Dergimiz ücretsizdir, öyle de kalacaktır, bu nedenle de ancak yaşamasına katkıda bulunanlara gönderilebilir. Katkıda bulunmak isteyenler için Posta Çeki: 157 87 581, IBAN NO: TR34 0006 7010 0000 0043 1931 01

*Dergi olanak ve nitelikli yazı bulursa çıkar.

*İnternet dergimiz herkese açıktır, Basılı dergide öncelik, nitelikli olması koşuluyla İNTERNET dergisinde yer alanların ve derginin yaşamasına katkıda bulunanlarıdır.

*KATILIM maille olur, yazılar maile ek olarak gönderilmeli.

ADA'dan MERHABA

*"Gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç**Ağaçlar bükmesinler n'olursun boyunlarını**Neden akşam oluyorum tren kalkınca**Kırlangıçlar birdenbire çekip gidince**Öyle çok acımasız ki, öyle birdenbire ki*

... "

(Hasan Hüseyin Korkmazgil)

Şair nasıl da güzel anlatmış sonbaharı dizelerinde. İlkbahar, yaz derken sonbahar geldi de gidiyor bile. Basılı dergi yılını böylece tamamlıyor.

Bunu artık biliyoruz, yazarın bir tür görücüye çıktığı dergiler ona okur yaratır. Yaygın güç İNTERNET her ne kadar geleneksel yöntemleri altüst ettiyse de yazının sihri hala kağıtta... Bu nedenle çok daha fazla emek ve özveri isteyen basılı dergiye de başladık. Yıl boyunca internet dergimizi çıkarmaya devam ettik ve şimdi de seçtiğimiz yazılarla hepimiz için başka boyutta bir farkındalık yaratacağını düşündüğümüz basılı GÜZ sayısı ile da beraberiz. Ne kadar bunu gerçekleştirebildik başka bir konu. Şunu da bilmeli, Antalya'da oturan yazarımıza derginin olumlu etkisinin ulaşması zaman alacaktır, bu nedenle kendi çevrenizde dergi okurlarını artırmak önce size olumlu yansır.

Zeki Sarıhan yayınladığımız bir yazısında, yazar olarak katıldığı Akçay kitap fuarında uğradığı düş kırıklığını anlatıyordu. Bize de fikir verdi, "...YAZAR OLMAK" DOSYASINI hazırladık. Dışarıdan bakıldığında kolay, keyifli, hatta karizmatik görünen yazarlığın gerçeği neydi? Biz yazıya gönül verenler; bunun çok kolay olmadığını iyi bilir. Yazmak zahmetli bir iştir; emek ister, duyu ister, yetenek ister. Dosyamızda bu anlamda yazılmış yazıları okuyabilirsiniz. Ayrıca Güz yazılarının yanında edebiyatın seçkin örneklerine de yer verildi

Şimdiye kadar çıkardığımız ilk üç sayıda amacımız daha önce de dediğimiz gibi kalabalıklar içindeki yalnızlığımızı giderecek bir SES, bir YANKI olabilmek, bizim gibi düşünenlerle bir ADA oluşturmaktır. Bu yol arkadaşlığında BENLİK kalkacak, BİZ olacağız. Bunu başarabildik mi bilmiyoruz. Ama bildiğimiz şu ki en azından ADA'ya giden yolda bir tanışlık, bir l merhaba oldurduk, Gerisi size bize kalmış

Umarız ardı gelir, gelirse de güzeldi, Teşekkürler...

İyi okumalar dileğiyle...

GÜZ TESLİMİYETTİR

AYCAN AYTORE

Bazen YOL çeker ya gözlerin, uzak dağlar, kış denizinde çırpınan martılar ya da nazlı bir sevgili ya da bir "Mehlika Sultan"...çeker ya... Kırasın gelir zincirlerini, zorlarsın.

Arada nasıl oluyorsa anımsıyorsun, kendinden başka zincirin yoktur ki insanın.

O bilge sözü çak bir yerine, canın yansın, bakarsın: Hayat, her zaman gün doğarken değil, korkularının bittiği yerde başlar.

O zaman, konu yaşamaksa önce korkmaktan vazgeç.

Tanrı elbette yaptıklarımızın hesabını soracak, sormalı da, onca cehennemlik varken cennet de olmalı cehennem de... Sen de ona söyleyeceksin, elindeydi, neden durdurmadin? Yine de hazır cevaplığa çalışmak yerine, o en büyük lüksünle, aklınla düşün; Tanrı, sen gidinceye değin, yöntem değiştirip bu kez yaptıklarından daha çok, şans kapıyı kırarken yapmadıklarının hesabını sorarsa ya... Korku insanı akıllı da yapar; hadi biraz da ona çalış.

Sen sen ol, kul hakkı yeme, emanete hiyanet etme, asla öldürme... ama risk olanı yaşama fırsatını, ama yüzde doksan olasılıkla ömrünce anımsayarak perileri görmüş gibi gülümseyeceğin bir mavilik olacaksa, hele bir de ayağına gelirse kaçırma...

Hayalin YAZaydı. Oysa anlamadan bitti bile... İçin paramparça YAZ bitti diye. Şimdi kış uykusuna kürksüz ve anasız yakalanmış ayı yavrusu gibisin. Bu kadar korkarsan korktuğun gibi olur. Gümbür gümbür GÜZ gelir.

Kuşkusuz bu yanı var; GÜZ hüzündür. AŞKın evliliğe dönmeden bir bozguna uğradığı VEDA halidir de ondan. Yoksa o güzel renkleri, uyumlu havası, dünya varsılı bolluğuyla GÜZ, insanın en güzel mevsimidir. Bahardan bu yana kurduğunuz, öldürdüğünüz her şey, kendinizden yarat-

tığınız yeni BEN, o büyük hayal; yaşama, yapabilme istenci ve gücü en büyük bozgununa uğrayacak, gerçekleşmesine ramak kalmış düşleriniz de dahil her şeyinizle şimdi 180 km hızla bir duvara çarpacaktır.

Ne dersen de: GÜZ bir bozgun ve koşulsuz teslimiyettir. Erken değil mi, diyorsun. Hep öyle denir ve her zaman ölmek için erkendir.

Hadi avun, pastırma yazları var daha; dört ayda yapamadığını, ancak ilahi bir mucize olur kılabilir artık, ama as'lolan bu yolda can vermektir.

GÜZ, aynı zamanda bir aslına dönüştür. Risk almadan yaşadığın ve elbette çok daha büyük emek ve hayalle kurduğun, belki biraz daha alçak gönüllü, belki biraz kanatsız, rensiz, ama inadına güvenli, çok emek istemeyen, hiç risk almayacağın, her şeyin yerli yerinde olduğu gerçeğine, EVine dönmektir de...

Ömrünün en büyük bölümünü işgal eden o muhteşem nikâhlına, KIŞına koşulsuz yeniden teslimiyettir... Bırak yüzünü gözünü ekşitmeyi. Evin gibi var mı? Nar gibi sobanın arkasında uzat ayaklarını, fasulyen ayağına gelsin.

Ne gül dikersen, bundan böyle, ne gülibrişim... Saç boyamaya gerek yok, form tutmaya da, hatta ağdaya da... Ta CEMRE'ye kadar. Ne kadar şekilsizseniz o kadar iyi... KIŞ seni koşulsuz bağrına basan, serçe heykeli haline karşın yine de şahin gören, sana da öyle sandıran ananız gibidir.

Yaz AŞKken, KIŞ evlilik gibidir. Ondan YAZ kırmızı, GÜZ hüznü, KIŞ gridir. Dedik ya, rengi ışığı, adrenalini ve hormonu olmasa da aslolan KIŞtır. Ondan HUZURdur zaten... Sen huzuru nasıl da seversin.

Hadi git, korkundan utanmayacağın uzun paçalı pazen don gibi huzurunu giy, BAHARA değin sıcak yaşa...

Ona da yaşamak derseni tabi.

AKREP

Nurten B. AKSOY

Gün; şehrin, çıplak kayaların, bozkırın üstüne, uçsuz bucaksız ve çıplak ovalara kızıl kıyamet doğuyor. Güneş dağın doruğundan başlıyor işe; sihirli bir fırça gibi yukarıdan aşağıya iniyor, karanlığı ve güzelliği sile sile gidiyor, eteklere doğru. Tepeye ışıltı ışıltı yanan bir gerdanlık gibi sarılı kent, aydınlandıkça yaşlanıyor, çirkinleşiyor. Bakımlı ve görkemli manastırları, dar sokakları, kat kat yerleşimi, Nuh nebiden kalma kalesi, eski taş evleri ortaya çıkıyor bir bir şehrin...

Uzaktan bakınca günün aydınlığında, artık burası geceki ışıltısından uzak kuru, taş yığını bir tepe... Çıplak dağların doruklarında kadim bir devirden kalma; hâlâ Asurluların, Babillilerin Süryanilerin, Arapların, Kürtlerin, Türklerin harmanili, sarıklı giysileriyle dolaşan ruhlarının daracık sokaklarında fink attığı arkaik bir mezarlık gibi... Gibi diyorum, çünkü etiyile kanıyla insanların inadına yaşadığı ve bin yıllık hatıralarını yanında taşıdığı gizemli bir coğrafya ...

Öteden safranla harcı karılmış Deyr-ül Zafaran'ın önünde güneşe tapan bir rahiple, ateşe tapan bir Zerdüş konuşurken, beriden boynunda kocaman haçıyla bir Süryani papaz sallanarak içeri giriyor. Daha ötede pala bıyıklı bir Selçuklu Şehidiye Camiinde Hacer-ül Esved'i öpüp, sabah ezanı için minareye tırmanıyor...

Güneş yükseldikçe yaşlanan şehir sonunda kendi yaşına, binlerce yıla ulaşıyor ve orada taş kesiliyor, donup kalıyor. Artık bu şehir ebediyen değişmeyecek... Öyle kalacak...

Onca güneşin içinde yoksulluk kokardı evimiz. Aşağıdaki bozkır cehennemi bir kışı yaşarken, karanlık ve soğuk kış günlerinin ardından gelen bahar; doğar doğmaz, daha ova zifir zindan karanlıkken evimize düşen güneş, bir başka ısıtır, bir başka sevindirirdi beni, ama niyeydi bilmem, yokluk hep arka fonda duvar gibi durur, aklımda...

Kış sabahları uyandığında, annemin evden çıkmak üzere olduğunu görünce gözlerim bulutla-

nırdı; annem işe gidiyor yine, diye üzülürdüm. Her gün yaşadığım bu yalnızlık duygusuna bir türlü alışamamıştım. Hiç olmazsa bir sabah annemin sıcak kucağında uyanıyordum ya. Ama olsun, hiç olmazsa ayakucumda yatan kedim Pamuk yanımda olurdu hep. Evin bütün yükünü sırtında taşıyan o güzeller güzeli annem evden çıkmadan her sabah yanıma gelip, "akşama sana ne getireyim?" diye sorardı yanağımdan öperken... "Hiçbir şey istemiyorum anneciğim, sen işini bitirip çabucak gel, o bana yeter." derdim, biraz buruk ve çatallanan sesimle.

Babam hastaydı; işe gidemiyordu. Bütün gün o, iki odadan ibaret evimizde yatar, ihtiyacı olduğunda da bastonuna tutunarak zorlukla ayağa kalkıp yürürdü. İşte ben, o kadim şehirde, hemen her sabah böyle hüznle uyanırdım, annemin arkasından buğulanan gözlerle bakıp babamın yanına giderdim hemen. Annemin işe gitmeden yakıp üstüne çayı koyduğu maltızın başında abim ve ablamlarla oturup kahvaltımızı ederdik.

Sonra herkes bir şeylere daldı, abimle ablam okula gider, ben de babamla baş başa kalırdım evde. Annemin diktığı bez bebeklerimi çıkarır, onlarla oynardım saatlerce bir başıma. Bir başıma diyorum, ama minik kedim Pamuk ve hayalimde yarattığım arkadaşlarım vardı yanımda. Onlarla oyunlar kurar, annem ve kardeşlerim eve gelene kadar bir hayal dünyasında oyalanır giderdim.

Karanlık ve soğuk kış günlerinin ardından gelen bahar bir başka sevindirirdi beni. Avluda sarı çiçekler, beyaz papatyalar baş kaldırırdı yeşil otların arasından. Çocuk ruhumu bir sevinç doldururdu. O paçalı güvercinler, kumrular dolaşmaya, kanat çırpmaya başladılar biriken yağmur sularının ortasında. Sonra güneş daha bir parlamaya, daha bir ısıtmaya başladılar etrafı, gelen yaz günleriyle birlikte. Okullar tatile girer; evimiz, avlumuz, sokağımız çocuk sesleriyle şenlenirdi. Nasıl sevinirdim yazın geldiğine...

Bir kere annemi daha çok görürdüm eve erken geldiği için, sonra hayali arkadaşlarımla değil, benden büyük de olsalar kardeşlerimle, arkadaşlarımla oynardım. Beni pek aralarına almak

istememeseler de küçücük boyumla takılırdım peşlerine; onlar nereye ben oraya. Pamuk da benim peşimde tabii... Bazen adına abbara denen üstü kapalı, dar tünellerde saklambaç oynar, koşturan köpeklerin havlamalarıyla korkar sineridik bir köşeye. En çok da Pamuk korkar, hemen yanıma gelip kucağıma saklanırdı.

Bu şehirde yazlar sıcak geçer, hem de sarı sıcak. Boğulursunuz topraktan göğe doğru yükselen o sıcak bulutunun içinde. O yüzden evler genellikle yüksek taş duvarlı avluların içindedir. O kavurucu sıcaklarda taştan yapılmış evler nispeten serin olduğundan gündüzleri, evin o loş serinliğine sığınırız. Ama gün akşama döndü mü bir şenlik başlardı avluda. Taşlar hortumlarla sular, sofralar kurulurdu o nemli serinliğin içine.

Havalar dayanılmaz derecede ısındığıdaysa annem yataklarımızı avludaki köşkün üstüne yapardı. Aslında tahtadan yapılmış, yüksek olmayan, çok geniş bir çeşit karyolaya benzeyen köşk, gündüzleri benim vazgeçilmez oyun yerimdi. Bebeklerimi alır kurulurdum köşke, bir yanımda oyuncaklarım, bir yanımda önüne attığım bir yumakla saatlerce oynayan Pamuk.

Köşk başka bir işe daha yarardı. Sıcaklar arttıkça dört yanı dolduran, şehir kadar eski akrepler her yanda kol gezerdi. Kalkık kuyruklarıyla ölümcül bir tehlike olarak etrafımızda dört dönerlerdi, ama köşke tırmanamazlardı.

İşte böyle sıcak mı sıcak bir yaz akşamıydı, Pamuk'la saatlerce oyun oynamıştık. Avlunun loş ışıklarında yere vuran gölgeleri kovalamış, arada bir de benim kucağıma gelip sırnaşmıştı bana minik kedim. Nasıl güzel, nasıl sevimliydi, ne çok severdim onu... O da beni çok severdi ki her akşam ayakucuma gelip kıvrılır, beraberce uyuyorduk.

Annem her zamanki gibi o gece de yataklarımızı serdi köşkün üstüne. Öyle büyüktü ki köşk üç kardeş birlikte yatıyorduk, tabii Pamuk da bizle beraber. Annemin "hadi artık uyusanıza" sesinden sonra yalancılıktan yumduğum gözlerimi, ses seda kesilince açtım yeniden. Yıldızlar öylesine çok, öylesine parlak ve yakındı ki... Saymak istedim her birini ama daha saymayı bile bilmiyordum... Sanki yıldız yağmuru vardı gökyü-

zünde, içlerinden biri, en parlak olanı sıyrıldı diğerlerinin arasından ve bir damla gibi göz kapaklarıma doğru kaydı, kaydı, kaydı...

Uyandığında Pamuk yoktu ayakucumda, çoğu zaman olduğu gibi benden önce uyanıp avluda bir şeylerle oynuyor, diye düşündüm. Bugün pazardı, annem sofrayı avluya kurmuş, babam da bastonuna dayanarak gelip oturmuştu sofraya. Güle oynaya kahvaltımızı ediyorduk, ama benim gözlerim Pamuk'u arıyordu hep. Merak etmeye başlamıştım, çünkü o sofraya ortadayken mutlaka yanımıza gelir, nasiplenirdi bizim yediklerimizden.

Yemeğimiz bitmiş, herkes bir yerlere dağılmıştı. Annem odaları süpürüyordu, birazdan elinde süpürge ve faraşla geldi yanımıza. Faraşın içi ölü akreplerle doluydu. Havanın çok sıcak olduğu zamanlarda o kızıl kahve akrepler çıkardı sinsice ortaya. O gece yine akrep sarmıştı ortalığı, Allah'tan yer yatağımızda değil de köşkte uyumuştuk o gece. Annem odayı süpürürken gördüğü akrepleri öldürmüş, sonra da toplamıştı onları. akreplerle dolu faraşı görünce şaşırmıştık hepimiz. Oysa annem o güne değin hiç akrep öldürmemişti, bütün mahlukatın rızıkı Allah'tan derdi, dokunmazdı...

Pamuk hâlâ yoktu ortalarda, korkmaya başlamıştım. Yoksa evden kaçıp beni terk mi etmişti? Abimle bir yandan Pamuk diye bağıyor bir yandan da avlunun her köşesini dip bucak arıyorduk. Sonra birden bahçedeki çiçeklerin yanında beyaz bir şey takıldı gözlerime. Yüreğim deli gibi çarparak koştum oraya. Pamuk sarıya yüz tutmuş otların üzerinde hareketsiz yatıyordu öylece... Bir yumruk gelip oturdu boğazıma, sesim çıkmadı, çıkamadı, öylece kalakaldım...

Abimin sesiyle yanımıza gelen annem akrep sokmasıyla kaskatı kesilmiş Pamuk'u kucağına aldığı anda hepimizin gözlerinden yaşlar boşalıyordu. O gece yıldızların kaynadığı gökyüzünden kayan yıldız meğer benim Pamuğumun üstüne düşen, bana gözyaşı olan yıldızmış...

Doyulmayan Sevgili Gibisin Dubrovnik

Fadime Y. KAROĞLU

Adriyatik sularının oya gibi işlediği, Dalmaçya kıyılarının en nadide, en asil, en dokunulmaz güzellikteki kale şehri, Balkanların gözbebeği Dubrovnik'teyim. Kale şehrin kapısından daha adımınızı attığınız an sizi Ortaçağ mimarisinin olağanüstü mistik havası sarıyor. Tarihte okuduklarımızı biryana bırakın... Ortaçağ'ın karanlığına inat, öyle soylu, öyle özel ve güzel bir inci gibi parlayan bu kent, her hali gizemli bir sevgili gibi keşfedilmeyi bekliyor.

Film platosunda hissediyorum kendimi. Tıpkı kabuğu içinde özenle saklanan inci tanesi gibi, kenti çevreleyen surları itina ile koruyor bu şahane kenti. Çin Seddi gibi çevrelemiş surları içinde, portakal bahçelerinin, üzüm bağlarının, daracık gizemli sokaklarının sadece seyirlik olmayıp, capcanlı yaşanan bir kent olması daha bir sevdiriyor kendini. Otelleri, restoranları, butik mağazaları, zanaatçıların el ürünlerini pazarladığı hediyelik eşya dükkanları, kafeleri... Kilise ve konser salonları... Dünyanın dört bir yanından gelen turist kabilelerinin ilgi odağı oluyor.

Tarih boyunca diplomatik ilişkilerinin hep dengede gittiği bu ticaret ve liman kentinin, bilinen anlamda zenginliği, asla kültürel değerlerini bozmamış, deyim yerindeyse, şımartmamış ve asaletini korumuştur. Belki de insanları kendine çeken şeyde bu olmalı. Tıpkı beni de çeken şey gibi.

Dedim ya, sadece seyirlik bir kent değil. Yaşanması bir yer diye... Talihli olmalıyım ki bu buram buram portakal kokan şehir içinde, bir yanı çan kulesine, bir yanı saat kulesine bakan en görkemli taş meydanındaki tarihi otellerinden birinde iki gece geçirme fırsatı verdi bana. Ahşap cumbalı penceresinden, narenciye soluyan dar sokaklarından meydana açılan kapıların her birisine yakından tanık olmak... Surlarında yürürken ve en zirveye çıkarken zerre yorgunluk hissetmediğim, her katında ayrı ayrı güzellikler keşfettiğim, kenti kuşbakışı izlerken duyduğum huzur ve mutluluk inanılmaz yaşanmasıydı. İnsan hiçbir kente aşık olur mu demeyin? Olunmuş!..

Rengini portakallarından çalmış hep bir örnek çatıları... Çiçekli meyve bahçeleri... Mahalle aralarında halen yaşattıkları kültürleriyle bezeli mütevazı evleri... Portakal kokan dar sokaklarıyla sanki çocukluğumdum. Memleketimden kilometrelerce uzakta, tam da burada, benek benek Adriyatik Denizini süsleyen karaların en güzelinde, Dubrovnik 'te yaşayıp, yaşlanabilirim.

Her seferinde farklı özelliğini keşfetmek için tekrar tekrar gelmek istiyor insan... Doyulmayan sevgili gibisin Dubrovnik!

Büyük İşler

Ben sana hep üşüyordum,

Çünkü kıştım.

Nakıştım, bakıştım.

İnkâr etmiyorum da bunu,

Seni sevmek gibi büyük işlere kalkıştım.
Ve lütfen inkâr etme;

Sana en çok ben yakıştım.

Özdemir Asaf

Bugün Gün Güzel Başladı

Niyazi UYAR

Kıpkızıl şafaklardan masmavi bir güneş doğdu. Güneş, mavi, masmavi kocaman bir top gibi Nif Dağı'nın üstünden çıkardı başını. Gökyüzü, İzmir'i çevreleyen irili ufaklı tepeleri Türkiye ile Yunanistan arasında bir türlü barış denizi olmayan Ege'yi, ona batıp çıkan martularla birlikte gözümün ufkunun dışına taşan her yanı maviye çevirdi... Mavilerle uyandığım güne, Mavili'yi düşleyerek başladım, ne güzel!

Tek düze yaşamın bir parçası: Her sabah arabama binip işime öyle giderim. O sabah yine öyle oldu. Arabanın marşına dokunur dokunmaz saniyede "hart" diye aldı. Birkaç dakika moturun sesine kulak verdim; sonra da vitesi takıp yola koyuldum.

Gün güzel başladı...

Belediyenin mahallemiz için gönderdiği özel temizlik görevlisi sokakları silip süpürmüş; bir arazör de buz gibi yıkamış her tarafı. Sokaklar temizlik, hava toprak kokuyor, ne güzel, ne güzel! İşe gidenler sözleşmiş gibi kaldırımlardan yürüyor, ne harika!

Gün güzel başladı...

Kimse karşısından beklemeden selam veriyor: "Günaydın, hayırlı işler, iyi günler, iyi sabahlar, selamünaleyküm... Esnaf kepenkleri kaldırmaz, yandaki ilerisindeki komşularına bol, hayırlı kazançlar diliyor, ne güzel! Özel otoların sürücülerini, durağa yürüyenlere "ben Bornova; ben, Konak istikametine gidiyorum, uygunsu buyurun!" diyor.

Minibüsçülerin kimileri, Dede Efendi, kimileri Münir Nurettin, Zeki Müren dinlerken; kimileri de Üstat Mahsuni'den: "Kötü huy gelmez asla cihana // Yolcu yürüyemez yola bahane'yi... sonra da Sabahat Akkiraz'dan bir Sümmani deyişini dinliyor: "Ceylan gözlerine kurban oldum // Tanrı selamını almaz mısın? // Mevla, sizi süs için mi yarattı...

"Cana, dostluğa selam yolluyorlar, ne güzel!

Duraktaki yolcular otobüse binmek adına birbirlerini ezmiyor, bir nizam içinde sıranın kendilerine gelmelerini bekliyor.

Bir yurttaş belediyenin sulamaya yetişemediği ağaçları suluyor; bir diğeri okula beslenme çan-

tasız giden bir kız çocuğuna: "Kızım bugün beslenme çantan benden," deyip yandaki pastaneye götürüyor. Nöbetçi müdür yardımcısı gülen yüzüyle tek tek selamlayarak alıyor öğrencileri içeri... Öğrenci velileri: "Para, para, para... Paralı eğitim mi bu deyip öğretmenlere, sisteme ağız dolusu küfür etmiyor... Okul müdürü, öğretmenlerini, başöğretmene yakışır bir edayla, "iyi dersler sevgili öğretmenim, başarılar güzel öğretmenim," diyerek sınıfa uğurluyor, ne güzel!

Bugün, gün güzel başladı...

Şehir meydanına dikilen, bağımsızlığın, ulusal onurun nişanesi Cumhuriyet anıtının önünden geçen yaşlısı, genci; erkeği kadını herkes Cumhuriyeti kuran nice adsız kahramana, insan olmanın özgür yaşamak, onurlu yaşamak olduğunu belirten, mazlum ülkelerin bağımsızlık sembolü Mustafa Kemal'e şahadet ediyor. Her yaptığını halka soran, her yaptığını halkla birlikte gerçekleştiren büyük insan, seninle aynı ulustan olmaktan tarifi imkânsız bir gurur duyuyorum. Büyük insan, sesinle aynı atmosferin havasını teneffüs ettiğim için, sözcüklerle anlatılamaz bir sevinç duyuyorum. Seni anlamayanları, işlerine geldiği gibi yorumlayanları, ulusal kaynaklarımızı talan edenleri bir türlü içime sindiremiyorum. Ama yine de gün güzel başladı. Bir zorlama olmadan, herkes sana selam durmuş, ne mutlu!

Bugün, gün güzel başladı...

İnsanlık, batı teknolojisinin çağdaşlaşmak değil; savaş sanayi olduğunu, kültürün, batıdan değil de doğudan dünyaya yayıldığını gördü, ne mutlu! Asya, Orta Asya ulusları kaderlerini kendileri çizmeye karar vermiş, ne güzel, tek mil doğu ulusları bir araya gelmiş, ellerinde adalet kılıcı, ellerinde Mustafa Kemal posterleri, dillerinde Mustafa Kemal sözleri, "insan olmaya geldik, biz de bu dünyaya," diye haykırıyorlar ne güzel!"

Bugün, gün güzel başladı...

İrili ufaklı devletlerin başkanları bir araya gelmiş, kan kusan, ölüm saçan silahları, el birliği ile yok ediyorlar ne güzel!

Bugün, gün güzel başladı...

Tarlada çalışan Irgat Osman, fabrikadaki İşçi Mehmet, Patron Rahmi, Öğrenci Ezgi, Selma, Esmâ Sultan, Öğretmen Celal, Öğretmen Niyazi, İsmet, Hayriye, Ali Rıza, Muzaffer, Ömer...

Köy Enstitüsü Ramazan Karaköse, İtfaiyeci Tayyar, Tezgâhtar Nevin, Tapu Sicil Memuru Fadıl, Âşık Kerem... Aslan yatağını zapt eden tilkiler (!), şahin yuvasındaki kargalar (!)... el ele vermişler, cumhuriyet çocuğunu dünyaya getiriyorlar ne güzel!

Bugün, gün güzel başla... gün güz... baş... derken:

Çıglık... çıglık... çığ... çığ...

Evin saçağının altında, duvarın hemen kıyıcısından gelen bir inilti, yürekleri dağılıyordu. On sekizinde var yok, bir genç kızın sesiydi bu. Oraya yöneldim. Aman Allah'ım, o ne güzellik, Mevla özene bezene ne de güzel yaratmış! Gözlerinin karası, akan yaşlarla daha bir açılmış, bir ressamın fırçasından çıkmış dudakları; incecik beli, upuzun kapkara saçları, harika fiziği ile bir zarafet abidesi... Giydir, kuşandır, pudrala, boyala...işte sana sertifikalı bir dünya güzeli... Lakin umutları sömürülmüş, yarınlarıkarartılmış. Cep telefonu kontörü için üç kuruşa satmış kendini. Sonra da onu kirletenler bir çuval içinde buraya boşaltıp gitmişler, çok yazık!

Çıglık... çıglık... çığ... çığ...

Çıglık... çıglık... çığ... çığ...

Etopya'dan, Somali'den, Nijerya'dan, Irak'tan, Anadolu köylerinden gelen açlık manzaraları, "bugün, gün güzel başladı," düşsel yolculuğundan, ötelerden, çok ötelere alarak, bugüne, şimdiye getirdi beni. Her yerde, dünyanın ulaşılır, ulaşılmaz her yerinden çıgliklar yükseliyor... Bugün olmazsa yarın, gün güzel başlayacak. Yarın, güneş kıpkızıl şafaklardan masmavi doğacak! Yarın bütün kâinat, tekmil yaratıklar maviye kesecek. Türkülerimizi söyleyebilmek, ikrarım sana ey güzel dost diyebilmek için el ele tutuşacağız. El ele tutuşup yeşilleri maviden al atlarımıza binip Mavili'nin diyarı yıldızlara süreceğiz. Yıldızları ellerimize alıp uçurtmalarımızın kuyruklarına takacağız...

Yarın gün güzel başlayacak, inan! İnanın, yarın gün güzel başlayacak!

Anne Bana Masal Anlat

Muhsine ARDA

Masal anlatımını babalardan isteme yararı yoktur. Onların anlattıkları masalların anlatıya dönüşme süreçleri kısadır ve yüzyıllara taşınmazlar. Üstelik gerçeklerle ilgileri de yoktur. Gerçi çok iyi uyuturlar ama uyuttukları da çocuklar değil halktır. "Devlet Baba" Enflasyonun bittiğini anlatır, halk görmez rakamların cebine yansımaları. "Mafya Baba" Aldıkları haraçlarla işletmelerin güvende olacağını savunur ama masalın sonu bunun tersini gösterir. "IMF Baba" verilen reçetelerin iyi geleceğini ima eden bir sürü masal anlatır.

Acı ilaçlar hep halkı ezer oysa! "Avrupalı Babalar" Avrupa birliğine giriş masalları anlatır durur. Ama çocuklar bile gülüp geçiyorlar bu masallara. Hele "Bush Baba" ile "Blair Baba'nın" 'Irak kitle imha silahları' masalı edebiyatçılarca incelemeye alınmadan değişiverdiler. (Annelerin anlattıkları masallar bir başkadır oysa) Onların anlattıkları masallar, asırlardır anlatıla gelen, çocukların beyinlerine kazınan ve yıllar geçtikçe de öğretileri değer kazanan, matbaanın icadıyla yazılı anlatıma dönüşmüş olan masallardır. Onlar gerçekleri, hayatın gerçeklerini çocuğun anlayabileceği simgelere bağlayarak veren yaşam dersleridir. Annelerin anlattıkları masallar büyüleyicidir. Büyü; hem akılda kalmalarıdır, hem de çocuk gelişiminde çocuğun ruhsal dengesini kurmasını sağlamalarıdır.

Ünlü-eğitimci yazar Bruno Bettelheim "Bir çocuğun kültürel yaşamı aile fertleri ile yakın ilişkisi dışında efsanelere, dini öykülere ve peri masallarına bağlıdır" Bettelheim'a göre destanlar, efsaneler ve onlarla ilişkilendirilen dini efsaneler, çocuğu dünyanın oluşumuyla ve bu oluşumun amaçlarının anlaşılmasındaki ilk verilere götürür. Ve bu, çocuğun kendisinin daha sonra oluşacak sosyal fikirlerinin bir temele oturmasını sağlar.

Masallarda ise, çocuk anlamadığı, çözemediği, kelimelere dökemediği içsel düşüncelerinin dışa vurumu ile karşılaşır. Bu açıdan peri masalları, çocuklar için değeri ölçülemeyecek kadar büyük bir psikolojik yardımdır.

Tüm eğitimciler masalların değerini bilirler. Okul kitaplıkları masal kitaplarıyla doludur. Ancak, masalların kitaplar ile yazıya dönüştürülmesi gerçekleşirken, masallar karabasan gibi üstümüze çöker. "Modernleşme Süreci'nde" çok

şeyler getirmiştir. Hele kitapların resimlenmeleri masalların birçok işlevinin ortadan kalkması tehlikesini doğurmuştur. Çünkü çocuğun hayal gücünü kaldıran bu resimler. Çocuğun kendisini masal kahramanı ile özdeşleştirmesine olanak vermezler.

Ben, tüm öğrencilerime ve yakınlarıma çocuklarına masal anlatmalarını, bilmiyorlarsa kitaptan okumalarını öneriyorum. Ama kitapların resimsiz olması koşuluyla!

Masallar anneler tarafından ninelerinden duydukları haliyle güne uyarlanmadan anlatılmalı, herhangi bir değişiklik yapılmamalıdır. Konuyu daha derin incelemek isteyenler Bruno Bettelheim'in çalışmalarını izlemelidirler.

Bir Düşün İçinde Düş

Alnına konsun bu öpüş
Ve şimdi senden ayrılırken,
İtiraf edeyim ki
Günlerimi bir düş
Sayarken yanılmıyorsun;
Ama umut gitmişse uzaklara
Bir gece ya da bir gün
Bir görüntüde ya da bir şeyde olmaksızın
Fark eder mi bu yüzden?
Bütün gördüğümüz ve göründüğümüz
Yalnızca bir düşün içinde bir düş.
Kırılan dalgaların dövdüğü bir kıyının
Haykırışları içinde duruyorum:
Ve altın kum taneleri tutuyorum avucumda
Ne kadar az, ama nasıl da
Süzülüyorlar parmaklarımın arasından derinlere
Ben ağlarken ben ağlarken!
Ah Tanrım! Daha sıkı
Tutamaz mıyım onları?
Ah Tanrım! Tekini bile kurtaramaz mıyım acımasız dalgadan?
Bir düşün içinde bir düş mü
Bütün gördüğümüz ve göründüğümüz?

EDGAR ALLAN POE

maviADA DOSYA:

...YAZAR OLMAK

Zeki SARIHAN

KİTAP FUARINDAN DÖNÜŞ

Bir süreden beri Çanakkale'den Bodrum'a kadar uzanan kıyı kentlerimizin belediyeleri, yaz aylarında içinde kitap fuarlarının da bulunduğu çeşitli kültürel etkinlikler düzenlemeyi gelenek haline getirdiler. Böylece, hem buralara yığılmış yazlıkçıların kültürel ihtiyaçlarını karşılamış hem de sosyal demokrat belediyelerin propagandasını yapmış oluyorlar.

Bu yıl üçüncüsü yapılacak Edremit Kitap Günleri'nin haberini alınca telefonla, benim de Ayvalık'ta tatil yapmakta olduğumu hatırlatıp kitap stant alanında bir masanın da benim için ayrılmamı istedim. Zaten bu ihtimali gözeterek Ankara'dan bir bavul kitapla gelmiştim.

17-25 Ağustos günlerinde Edremit Zeytinli Altınkum sahilinde düzenlenen etkinliklerin ilk üç gününde bana bir masa ayrıldığı karşılığını aldım.

Ayvalık'ta bir ay yazladığım tatil köyü ile fuar alanı arasında 60-70 km. mesafe var. Özel arabamı Ankara'da bıraktığım için, fuara ulaşmak biraz zahmet istiyor. Önce minibüsle Ayvalık'a inmem, buradan Körfez minibüsleriyle Edremit'e yolculuk yapmam, daha sonra başka bir minibüsle Zeytinlik'e gitmem gerekiyor ki bu yolculuk iki-üç saat alıyor. Bunu göze alsam bile dönüş ayrı bir sorun çünkü gece saat 24.00'te biten etkinliklerden sonra toplu taşıma araçlarıyla dönüş mümkün görünmüyor. Bu zorlukları, Ayvalık'tan etkinliğe gidecekleri bulup onlara takılmak veya dostlardan birini beni oraya götürüp getirmesi yolu ile aşabilirdim. Hem de bu üç sefer tekrarlanacaktı!

Geçen yıl gidiş dönüşlerde her iki yolu da kullanmıştım. Bu yıl da Ayvalık'ta tatilcilik yapan eski bir öğren-

cim Mehmet Doğan 17 Ağustos günü siteye gelerek beni aldı ve 50 dakikada fuar alanına yetiştirdi. Gece yarısına kadar da orada oyalanarak beni geri getirdi. Diğer iki gün için de "Allah kerim"diyordum.

Edremit Kitap Fuarı, TÜYAP'ın başta İstanbul ve İzmir olmak üzere bazı kentlerde yıllardır düzenlediği kitap fuarlarının bir minyatürü gibi. Bir futbol alanından daha küçük bir mekânın çevresine kurulmuş stantlar yayınevlerine ayrılmış, alanın orta yerine yazlık sinealarda olduğu gibi bir sahne kurulmuş, sandalyeler dizilmişti. Amatör yerel yazarlar için de her biri beşer altışar küçük masanın yan yana konulduğu iki stant hazırlanmıştı. Fuar süresi boyunca burada toplam 15-20 yazar da tatmin edilmiş olacaktı.

Saat 18.00'de oraya ulaştığımda standı boş yer yoktu. Belediyenin bu işle ilgili görevlisini bularak kitaplarımızı nerede sergileyeceğimizi sordum. İki imzacının kitapları biraz geri çekilerek aralarında bana da yer ayrıldı ama her birinden ikişer üçer götürdüğüm 24 kitabım buraya sığmıyordu. Edremit'te masa ktlığı olmalıydı! Hatırlattığımız halde bir masa daha getirilmedi. Masaların ön tarafında adlarımız da yazılmıyordu. Bunu da hatırlattığımız halde "Şimdi gelecek" dendi ama gece boyunca gelmedi! Dahası yayınevlerinin stantları aydınlatılmış olduğu halde, biz "amatör"ler yarı karanlık altında oturuyorduk. Bir ziyaretçinin kitaplarımızın adını okuyabilmesi için başını iyice yaklaştırması gerekiyordu.

Masanın en ön sırasına ikinci baskılarını yapan Milli Mücadele'de Maarif Ordusu, 1921 Maarif Kongresi ile Kurtuluş Savaşı Kadınları, Kurtuluş Savaşı Gençliği, Kurtuluş Savaşı Öykülerini, arkalarına da yarısı görülebilecek biçimde diğer kitaplarımızı dizdim. Oturup beklemeye başladım. Masanın önünden geçenler ya transit yolculuğu tercih ediyor, ya da şöyle göz ucuyla bir saniyeden daha az bakıp geçiyorlardı. Yayınevlerinin önünde kitapları karıştıranlar görünüyordu. Kendi masalarında da hemen hiçbir hareket görünmediği halde benim durumuma en çok acıyan soldaki komşum Arzu K. Ayçiçek ile sağdaki komşum Ömer Cahit Yıldız idiler. Ziyaretçilere kızıyorlar, benim kitaplarımı gösterip, "Bunları başka nerede bulabilirler?" diye söylüyorlardı.

Bir ara Öner Yağcı ile Cemil Yavuz uğradı. Gazi Eğitim mezunu bir arkadaş da beni burada görmekten memnun olduğunu söyledi ama kitaplara bakmadı. Gene Gazi Eğitimde 1969'da dernek yönetim kurulunda birlikte çalıştığımız Bekir Yalçıntaş geldi. Ben yemek yemeye giderken benim yerime oturdu. Masada nasıl olsa kitapların fiyatını gösteren bir liste bulu-

nuyordu. Para bozma sıkıntısı olmasın diye bir kutunun içinde bozuk parayı da hazır etmişim. Alıcı olursa satış yapabilirdi.

Saatler geçti, bizim masada tık yok. Diğer bazı masalarda yazarların ya da onlara yardım için bulunan arkadaşların çabasıyla az çok hareket görünenler vardı.

Boş boş oturmak canımı sıkıyordu. Sol yanımda oturan Sivas Divriğili Arzu K. Ayçiçek'in Menekşeli Avlular şiir kitabını okumaya başladım. Sonuna yaklaştım, bitirmeden gecenin sonu geldi. Ona şiirleri hakkında görüşümü söyleme ihtiyacı duydum. "Kendi şiir dilinizi bulmuşsunuz. Bu şiirler acı bir felakete karşılaşmış insanların sızlanmalarına benziyor" dedim. Bu, 12 Eylül'den beri karşılaştığımız toplumsal felaketlerdi.

Nihayet, bir "müşteri" kitaplara göz gezdirdi ve içlerinden 1921 Maarif Kongresi'ni seçti: "Ben sosyal bilgiler öğretmeniyim. Yayınlarınızın adları Kurtuluş Savaşının çeşitli yönlerini aydınlatması açısından isabetle seçilmiş" dedi. Kitabı imzalamamı da önermedi, muhtemelen benim kitabın yazarı olduğumu düşünmüyordu. Çünkü daha önce belirttiğim gibi masalarımıza bir isimlik getirmemekte diretmişlerdi.

Tek bir kitapla günü kapatacaktık ki, masayı toplarken geçen yıldan tanıştığımız İskender Yıldırım Şimşek geldi. "Sizi arıyordum" dedi. Buradan geçmiş ama yarı karanlıkta beni görememişti. "Standı topluyorum, kitap alacaksınız elinizi çabuk tutun," dedim. Kurtuluş Savaşı Kadınları bende yok, onu alayım" dedi ve aldı.

Stanttan ayrılırken Arzu Hanım 2013 Yunus Nadi Şiir Ödülü'ne değer görülen "Gözleri Yağmur Yurdum" adlı kitabını imzalayıp verdi. İbrahim Eroğlu da imzalayıp getirdiği Portekiz Dörtlükleri kitabını bıraktı. Ben de bu iki arkadaşla birer kitabımı imzalayıp verdim. Teşekkür babından da Bekir Yalçıntaş'a ve Mehmet Doğan'a birer Hayatı Hakikiye Hikâyeleri kitabını imzaladım.

Programda iki gün daha katılma hakkım olduğu halde, bunlara gitmeme kararını verdim. Gece yarısından sonra Mehmet beni Bizim Köy Tatil Sitesine bırakarak Ayvalık'a devam etti.

Edremit kitap fuarında kendimi *istiskale uğramış** hissettim. (18 Ağustos 2019).

HERKESİN BİR MEVSİMİ VAR

"Fuardan Dönüş" yazımda, Edremit 3. Kitap Fuarının ilk günü olan 17 Ağustos Cumartesi günü, kitap imzası için açtığım masaya pek az kişinin uğraması ve yalnız iki kitabın satılması üzerine, ikinci ve üçüncü

günlerdeki katılımdan vazgeçtiğimi anlatmış, bu ilgisizliğin nedenini bir sonraki yazıda belirteceğimi yazmıştım.

Fuar düzeni bu ilgisizliğin nedenleri arasında önemsizdir. Asıl neden herkesin bir mevsimi olmasıdır. 1990'lı ve 2.000'li yıllarda Körfez olarak anılan bu çevrede konferanslar verdim, kitaplarımı imzaladım. Ayvalık'a üç, Burhaniye'de iki, Edremit'te üç kez konuk edildim. Demek ki o zamanlar benim gibilerin mevsimiydi. 12 Eylül karanlığından çıkmaya çalışıyor, özelleştirme ve paralı eğitime karşı direniyorduk.

Direnen çevrelerden biri İşçi Partisiydi ve ben 1971'den beri bir Aydınlıkçı olduğumdan Partinin çevreleri tarafından davet edilirdim. Yılda 20-30 panel ve konferansa katıldığım olurdu. Sonra ne oldu da aranıp sorulmaz oldum?

Bunun nedenini Edremit Fuarından dönerken Mehmet Doğan şöyle anlattı: "Siz kamuoyunda İşçi Partili olarak tanınmıştınız. Partiden ayrıldıktan sonra (2011), bu çevrenin desteğini kaybettiniz. Fakat İP'e (şimdi Vatan Partisi) karşı olanlar, sizi hâlâ öyle bildikleri için sizinle ilgilenmiyorlar."

Sorunun tam da bu olduğunu biliyordum. Ulusal karnalda programlarımı iki kez son verilmiş, en son olarak Aydınlık Kitap'ta benimle bir söyleşi yapıldığı için söyleşiyi yapan arkadaş, Parti yöneticisi tarafından fena halde azarlanmıştı. Kamuoyu benim bu partinin çevresinde iken partinin adım adım program ve yön değiştirdiğine karşı çıkmamı bilmeyebilirdi. Fakat 8 yıldır yazdıklarımın da farkında değiller miydi? "Yazdıklarını kim okuyor ki?" dedi Mehmet, önceki yıl karşılaşmamıza kadar ben sizi İşçi Partili biliyordum."

CUMHURİYET KİTAP'IN AMBARGOSU

Onun bu saptamasını Cumhuriyet Kitap'ın bana uyguladığı ambargo da doğruluyor. Cumhuriyet Kitap Eki, eskiden kitaplarımı duyururdu. Son 7-8 yıldır, posta ile adreslerine gönderildiği halde hiçbir kitabım, orada yer bulmadı. Kitaplarım hakkında yazılan yazıları da basmadıklarını öğrendim. Şimdiye kadar hiçbir yazardan veya gazete ve dergiden kitaplarım hakkında yazı yazmalarını istemedim. Yalnızca kitaplarım yayınevi veya benim tarafımdan kitap eklerine veya bazı yazarlara gönderiliyor. Bu zaten bir usuldendir.

Cumhuriyet Kitap Eki'nin bana uyguladığı ambargo dikkat çekmeyecek gibi değildi. Samsun Kitap Fuarında Kitap Ekinin sorumlusu arkadaşına dayanamayıp sordum. Kitaplarımı görmezlikten gelmeye yemin mi etmişlerdi? Muhabatım, kitaplarımın kendisine ulaş-

madığını ileri sürdü. Bu kez kitaplardan bir kaçını onun adına gönderdim. Telefon ettiğimde bunları aldığını ve gereğini yapacağını söyledi fakat bunlardan hiç biri "Vitrindekiler" köşesinde bile yer bulamadı! (Son kitaplarımdan birine Yayınevinin hatırına yer verdiler.)

Bu işlerin iç yüzünü bilen bir arkadaş "Seni İşçi Partili olarak bildiklerinden yer vermiyorlar, bunu biliyorum" dedi.

Bir sosyalist olarak Aydınlıkçı olmaktan ötürü hiçbir pişmanlık duymadım. Eski durduğum yerde durmaya da devam ediyorum. Ne yapalım ki, İşçi Partisi yöneticileri, şimdi herkesin gördüğü gibi başka başka yola girdiler.

POPÜLER YAZAR OLMAK

Başka bir neden de popüler olmayı başaramamaktır. Kitap fuarı gibi etkinlikler düzenleyenlerin bir konuşmacı veya yazar davet ederken gözettikleri temel ölçü yazarın popüler olması, yani geniş bir okur kitlesi tarafından tanınmasıdır. Geniş bir okur kitlesine seslenmek için ise bazı çevreler tarafından parlatılmak şarttır. Büyük sermaye tarafından kurulmuş yayınevleri, onların verdikleri gazete ilanları, televizyon programları bunun araçlarıdır. Organizatörler, neyin çok satacağını iyi hesap ederler. Bu hesapla yayımlanan kitaplar, sağlam bir dünya görüşüne yaslanmak yerine mevcut önyargıların okşanmasını ve pekişmesini hedefler. Fuarlara gelenler alacakları kitapların ve dinleyecekleri konuşmacıların ünlü kişiler olmasını ister. Bu, modanın çekiciliğine benzer bir durumdur. Moda ile de aynı akıbeti paylaşır. Bir süre sonra unutulurlar. Onlarca, yüzlerce baskı yapan ve yüz binlerce basılan bir kitap bakmışsınız beş on yıl sonra kimsenin elinde görülmez.

Bir kişi, görüşlerinin ve kitabının sağlamlığına güveniyorsa, bunların büyük yayınevleri tarafından basılmamasına, dağıtılmamasına ve imza masalarında fazla rağbet görmemesine üzülmez.

Basılmış kitaplarımın sayısı 40'ı bulmuş ve bunlardan bazıları birkaç baskı yapmış olsa da geçimimi kitaplardan karşılamadığım için ben kendimi "amatör" yazar sayıyorum. Bu yayın bolluğu karşısında, kitap okuma kültürü zayıflıyor da olsa, söyleyecek sözü olan biz "amatör" yazarlar, yazmaktan, bunları yayımlayacak ve dağıtacak kurumlar aramaktan vazgeçmeyeceğiz. Devran döner, mevsimler yeniden gelir... (21 Ağustos 2019)

SESİMİN ÜLKESİ

sen hiç susma
ne iyi günde
ne kötü günde

çoğul yalnızlığım benim
beklendik karanlıklarda sesinle
yol bulduğum, çoban yıldızım
kanatılan düşlerin merhemi

senden gayrı anlatamazlığım
kahverengi hüzünlerini sonbaharın
çılginca aşklarını dört mevsimin
kış ortası gelincik gülüşleri
sarı başakları ve nasırlı elleri
lacivert sevdaları yarına dair

ölümlere karşı çığlığım
sımsıcak ekmeğim
boranlarda ada'm
savaşta, ölüm de yani
barışa uçan
kanatlarım benim

sen hiç yorulma
ne iyi günde
ne kötü günde

Yusuf AKSOY

EDEBİYATTA TEKELLEŞME

Şenol YAZICI

Bir soru, üstüne bir kütüphane dolusu kitap yazılabilecek konumuzu anlatmaya yetebilir aslında:

Marx'ın, Kapitalist ekonominin girdiği her yerde her şey alınıp satılacak bir metaya dönüverir, sözü ya da Ernst Fischer'in Sanatın Gerekliliği kitabında yazdığı, Sanat için, sanatın gelişmesi için elverişli bir ortam yaratmaz kapitalizm. Ortalama bir kapitalist sanata karşı bir gereksinme duyarsa, bu ya özel hayatını süslemek içindir ya da iyi bir yatırım yapmak için, deyişi isabetsiz bir varsayım mıydı? *Anamalıcı düzenin simgesi, hesap özeti, işletim, ayakbastı parası, ... dahil düzenin garip meşruiyetini arkasına alıp en haramice yöntemlerle bizi tırtıklayan bir banka kitapta ne arıyor olabilir dersiniz, devletten, yani çaktırmadan bizim cebimizden alacağı vergi iadelerini saymazsak?*

Temel amacı her zaman para olsa da sunumu ve iktidarı yönünden çok farklılıklar gösterebilen tekelleşme, çoğu ülkede uygulamaları, serbest rekabeti ve fırsat eşitliğini yok etmesi nedeniyle yasal ve etik bulunmuyor. Ne var ki olmadığı ülke, yer almadığı bir alan yok.

Kapitalist düzenin bir üretimi, belki de insanın engellenemeyen açgözlülüğünün demokrasiyi bile delik deşik eden yansıması olan tekel, hemen her alanda; ekonomi, siyaset, kültür, ahlak da içinde... Önce kendi düşmanlarını yaratan, birilerini ötekileştiren, güçsüzleri teker teker emip yok eden, salt para, kazanç ve iktidar imansızlığıyla çalışan bir örgütlenme...

Onu ilk algıladığımda üniversitedeydim. Devletimizin ekonomik tekelinin ürettiği dünyanın en kötü sigaralarını içmeye yeni başlamıştık. Kaçak sigaralar akıldışı fiyatlar, büyük cezalarla vaat edilmiş ülke gibi durdu. Ayaklarını denetleyemediğimiz bir merdivene çıkmış, gökyüzüne bir avize takmaya çalışıyorduk. Gençtik, ama hiç çiçek açmayan baharlar gibiydik, öyle hüzün yüklüydük. Ezberlenmiş bir hüzündü bu. Başkaldırımız intihar yürüyüşüydü... Umutsuz şiirler, yazılar yazıyorduk. O yükseklikte, karşımızda bir ayna, ne kadar doğru dediğimizi ölçmeden, konuşuyor, ezberimizi seslendiriyorduk. Siyasî tekel bizi esir almıştı. Sistemi arkalayan karşı tekelse avantajını iyi kullanıyor, bizi tek tek, sözcüğün tam anlamıyla katle diyordu.

Son dünya savaşı sonrasında geçerli siyasî düzen, düşünce ve biçimlerin kaynağı, çerçevesi olan demokrasiyi gelişen büyük teknoloji evrenin her yerine çiçektozları gibi dağıttı. Bu her ne kadar insanlığın yararına, mutlak yönetimlerin sonunu hızlandırmışsa da, demokrasiyi güçsüzlük gören özellikle az gelişmiş ülkelerde bazı kuruluşlar, kendi politik çizgisinin egemenliği için yollar arayacak, bu da siyasette tekelleşmeyi getirecektir.

Siyasette tekelleşme, işlerliği oldukça anlamlı olan kurumları geri çekilmeye zorlayarak toplumun nefes alma özgürlüğünü yok edebilir. Kimi ülkelerde bu tarz tekelleşmenin, iktidarı da yanına alıp, kitleleri sürümlere çevirdiği, demokrasiyi tıkadığı, yeni tiranlar, dukalar yarattığı, seçim mekanizmasını da işlevsizleştirdiği çok görülen örneklerden.

Günümüzde yaygınlaşan salt demokrasi olmadı. Kapitalizm dünyayı örümcek ağı gibi sararken, doymayan bir ihtirasla yeni pazarlar, satılabilecek yeni ürünler peşinde... Artık büyük ülkelerin gelişmiş kentlerinde, fabrikalarında ve işçinin alın terinde çıkarlarını aramakla yetinmiyor. Onu para kazanmak uğruna kutupları kirletirken, uzayda ozan tabakasını delerken, dünyayı zehirlerken görebileceğimiz gibi, kavramları, hatta hiç akla gelmeyen somut olmayanları da metalaştırarak satarken görürsünüz. Kısaca her şey artık ticaretin konusu: İnançlar, sevgiler, acılar, dostluklar gibi sanat da pazarda... Bu paranın tanrılaştırıldığı, çürümenin evrenselleştirildiği bir dönem. Edebiyat bunların içinde belki de en anlamlısı. Çünkü edebiyatın inandırma, inanç, ahlâk, toplum oluşturma özelliği var. Yazarların bu yeni düzende kabullendikleri rol asıl sarsıcı olan. Hangi tekel daha çok kazanır da beni de yanına alır, akıyla insanlığa ihanet ediyoruz, farkında değiliz.

Çevremize bakınsak, çürümenin her türlüşünü aramadan görebiliriz. Kirli söylentilerle gölgelenmeyen çok az edebiyat yarışması var. Üç beş kuruluş için uyduruk kalemleri Nobellik, ama hakkı yenmiş yazar gösteren ne çok dergi, gazete... Yeter ki parayı versin, herkes başımızın tacı; bakıyorsun çağdaşlık öğreten bir yayın organında çağın düşmanı kim varsa en gösterişli haliyle boy gösteriyor. Para için, ün için, iktidar için utanma duygumuzu yitirdik. Çok saygın isimlerce göklere çıkarılan, yüz binler satan kitaplar, altı ay sonra kimsenin anımsamadığı oluyor. Bilmem ne belediyesinin, bilmem hangi üniversitenin kütüphanelerinden umulmadık harcamalarla yapılan adı göklere çıkarılan, içi tamtakır etkinlikler, festivaller düzenleniyor. Açlıktan nefesi kokan, ömründe kitap görmemiş, gereksinme listesinde en son sanatın yer

aldığı izleyicilere bakıyorsun... Davetli sanatçılara sonra... Al gülüm ver gülüm, her yerde aynı isimleri görüyorsun. Bilmem ne kolonisi gibi çalışan, yontulmamış bir iktidar hevesiyle kazaen kurulmuş A derneği, B takımı... Ya da siyaset tekelinin bir uzantısı, bir eski zamanın olmaya özenmiş, özenmekle kalmış şair eskisi. Sanatta ne yapmış bu, diye bak, bir şey bulamazsın. Yazlığın dayanışmalı tekeli...

Basın – iletişim araçları, yani dünyadan haber alma özgürlüğü, insana uymayanı ortaya koyandır. Bu da muhalifliği getirir. Ne var ki bizde iletişim ortamı, ya burjuvazinin tekelindedir ya ilkel siyasetin emrinde, en çok da egemen iktidarın... İnsana saygılı bir basına gereksinmemiz önceliğimiz olmalı. Tarafsız kitle iletişim araçlarının özgürlüğünü desteklememiz gerek. Bizi salt sömürülecek birer pazar ya da beyni yıkanmaya aday saf gören basın ve iletişim araçlarıyla sesimizi, ürünümüzü, sanatımızı duyurma şansımız ne kadar olur ki? Karnımızın doymayacağı kapılara el açmak yerine yeni, özgün, alternatif duyuru ve tanıtımın koşulları bulmalıyız.

Bunlardan biri de, belki de salt ülkemize özgü imece dergiler arkasız yazarın çıkış kapısı olabilir...mi?

Evet olabilir, yol uzar, ama olur. Ticarî tekelleşmeden kabul görmeyen yazarın vazgeçilmez olan imece dergilere önem vermeliyiz. Ekonomik bir hesabı olmayan, imece yaşayan bu dergilerde de toplumsal hastalıkların bir bölümünü görmek doğal. Doğalardan kaynaklı engeller, en büyük benim duruşu, biz olmazsak dünya dönmez, edebiyatı biz kurtardık tavrı hepsinde var. Profesyonel olmayışın argınlığını, imece yapılanmanın ekonomik açmazlarını, kurumlana mayışın çok başlılığını, arka aramanın kuralsızlığını taşısalar da işini en etik yapan özgün girişimler onlar gene de. Varlıkları bir şans. Onlarda tekelleşme yok mu, var tabi, hem de en keskini. Olması gereken de bu. Çünkü her dergi bir anlayış, kendine özgü bir gelenek oluşturma gayretidir. Bunlar yoksa neden çıksın ticarî hesabı olmayan, ama dünya emek, sıkıntı isteyen bir dergi? İşte onun tekel olma tavrını hoş gösteren de bu. Tekel bir çıkar savaşıdır, yani para kazanma mücadelesi... Sözünü ettiğimiz dergilerin parasal bir şansları yok zaten... Yalnız yazarın sığabileceği bize özgü bir liman gibi duruyorlar hala. Başka türlü yazar okura nasıl ulaşacak, başardığıyla nasıl yüzleşecek? Tabi bir gazetenin eki bilmem ne kitaba bir sayfa ilân için birkaç kitap basım parası verecek gücünüz varsa sorun değil, ona yaslanın. Ki bu sadece reklâmdır, gereklidir, ama yazarın ilklerinden olan yazısıyla kabul görmek değildir.

Bir çıkar birlikteliği, ötekilere yaşama hakkı tanımayan bir iktidar savaşı olan, kimi zaman toplumun güçlerini kullanarak kendini meşrulaştıran tekelleşme, öteki rol sahiplerini de zorlayacaktır günü gelince. Bu yolda en acımasız yöntemlerin, en etik dışı söylemlerin kullanıldığı, büyük bir kuralsızlığın egemen olduğu olur. Kimi zaman giderilmesi olanaksız yaralar açarak yerleşmeye çalışan tekelleşme, toplumsal kurumları dönüşümsüz bir biçimde yok ederken şiddeti egemen kılabilir. Bu da demokrasiyi kemirir.

Ülkemizi 12 Eylül müdahalesine taşıyan süreci bu yönlü keskin bir örnek olarak anımsayabiliriz.

Tekelleşme insanlığın yararına çalışan bir peygamberlik değil elbette. Ne var ki günümüz tekelleri, serbest rekabeti yok edip çok para kazanmak amacın da olsa da, çıkarıcı yapısını insanlık yararına bir dinmiş gibi sunmayı, insanı kul yapmayı iyi biliyor. Bozuk sosyalizasyonun ürettiği yalnız insana oynuyor. Birlikte daha güçlü olunacağını iddia ediyor, aittik vaat ediyorlar. İnsan doğasının güç ve iktidar düşkünlüğü, yalnız bireyin korunmasızlığı ve güçsüzlüğü çoğu kez aidiyetleri yaratandır. Oysa tekelleşme birliktelik değildir, egemen bir güç ve ona hizmet edenler vardır sadece. Sizi birey olarak hiç hesaba katmayan bir egemenliktir bu.

Bu yapıyla güçlendiği toplumlarda, etik değerleri hızlı bir değişime uğratan günümüz tekelleşmesi, ekonomi, siyaset medya üçlemesinde başladığında değerleri hızla eritirken, düşünceye, sanata, yazına sıçrayınca artık poetika, erdem birilerinin istediği, dayattığına dönüşüyor ve gerçek çürüme başlıyor. Yaygın iletişim ortamında ağır reklâm bombardımanına uğrayan bilinçsiz birey, karşı koyma yeteneğini yitirip piyona dönüyor. Teflon tava kullanmayan uygar değildir, bu partiye destek vermeyen, şu gazeteden başkasını okuyan vatan hainidir, mercimek yemeyen gelişemez, keçeye kılıç çalmayan, bizim gibi inanmayan kâfirdir... söylemleri yabancıımız değil, örnekleri çoğaltabilirsiniz.

Bir aşamadan sonra onun dediği yazıyı okur, onun önerdiği kitabı satın alır, ideallerini savunur olursunuz. Altyapısız, hele umarsız insan hızla değişir. Dünün toplumcusu, bugünün post modernisti kesilir, dünün solcusu, bugünün sağcısı, bugünün solcusu, yarının sermaye bekçisi olur erinçle. Kurgusunu, kitabını birilerinin özenle, cilalayarak hazırladığı ve sizin de ezberlediğiniz yeni bir dininiz vardır. Ne kadar ümmet olduğunuz kimsenin umurunda olmasa da cüzdancınızı onların emrine vermeniz çok anlamlıdır. Bu yeni tip aittikte görünmeyen eşkiyalarca soyulurken kendinizi

mutlu bile hissedebilirsiniz. Oysa nasıl ki küçük işletmeler, serbest piyasa ekonomisi, tekelleşmenin acımasızlığına engelse, anlayış ve ideoloji tekeline kırılacak olan da kul olmayı yadsıyacak bireydir.

Çağımızın insanlığa en büyük armağanının, bireyin ordusu, surları, kaleleri, topları tüfekleri olmadan ya da İnce Mehmet tipi bir ayrırlığa düşmeden kendini ifade edebilme yeteneği kazanmasıdır, diye düşünüyorum. Kuşkusuz bozuk kentleşme ve ahlâk erozyonu sonucu yalnızlaşan insanımızın kederi savunulamaz. Bireyin özgür ve özgün düşüncelerinin tektipleşmeye, sürüdeki herkes olmaya, o sonsuz huzura, kireçlenmiş ruha bir tavır olacağına inanırım. Direnen, güç ve çıkar birliğinin omurgasını kırarak olan bilinçli bireydir. Bireysel anlayışın üstünleşmesi demokrasinin en büyük ütopyası olmalı. Çünkü renkler ve ülküler bireyden çıkar, kitlelerden değil. Bu idealist düşünceler yaygınlaşıp, paylaşıldıkça, paydalarında buluşuldukça evrensel güzelliğe yaklaşılır.

Son başarı için kitlelere, aydınlık düşünceler içinse bireye gereksinme vardır. İsa vardı diye Hıristiyanlık, Muhammet vardı diye Müslümanlık vardır. Sokrat vardı diye felsefe, Spartaküs vardı diye başkaldırı vazgeçilmezdir insanın. K.Marx vardı diye emekçi sınıfın hakları fark edilmiştir. Atatürk vardı diye, çağdaş Türkiye oluşmuş, az gelişmiş ülkelerin, gelişmişlerin oyuncağı olması kaçınılmaz kader olmaktan çıkmıştır. Toplumsal mücadeleyi ne kadar savunursak savunalım, aydınlanmada bireyin önemi görmezlikten gelinemez.

Yazarın ise belki ilk adımı, belki vazgeçilmezdir kendi olmak, her şeye ve herkese karşı farklı düşüncelerini savunmak... O düşüncelerdir, egemen güce ilk tavır. Donkişot benzeri bir başkaldırı gibi gözükse de gerçekte daha büyük bir ideali yaratma gayretinin, yani bulamadığının yerine, daha evrensel olacağını savladığı bir din üretme gayretinin ilk adımıdır da... Yazar bu çıkışla ayağa kalkarken azgın insan nehrinde ötekilere, en çok da mazlumlara tutunulabilecek bir dal olma savındadır.

Bir kuralsızlık içinde gidiyormuşuz gibi dursa da, yazın dünyasının bir ekonomisi var. Başka türlü durmadan kurallarını ve beklentilerini yükselten dağıtım firmaları, irili ufaklı yaşam savaşı veren yayıncılar, karşılarında giderek devleşen, tekelleşen banka yayıncılığı, şu an içinde bulunduğumuz Tüyp ve benzeri pahalı dev organizasyonlar olan kitap fuarları nasıl yaşar, nasıl bir uyumla çalışır? Kuralsızlık bizde çok rastlansa da, ekonomi kuralsızlığı hiç af etmez. Az düşünsük para için yapılmayan / yapılamayacak

sanatın, sanatı üretmeyenlerin ekme kapısı olduğunu görmek zor değil... Kimisinin ise bol kazançlı işi...

Kültürün politikası ise bir kültürsüzlük terörü... Basın tekelleri, kimi devlet desteği ile yayıncılığa, hatta satıcılığa, dağıtımıcılığa... kısaca her alana el attılar. Elerinde bulunan iletişim araçları yoluyla, reklâm gücüyle dayattıkları kitaplar peynir ekme gibi satılıyor. Ötekilerin hiç şansı yok. Yaşar Kemal çağını tamamlamış bir anlatıcı onlara göre, post modernist kim varsa o çağdaş roman yazarı... Yerli donanım yetmeyince uluslararası yayın tekellerinin bayatlamış kitaplarına sarılıyorlar dört el. Kısa sürede liste başı oluyor bastıkları... Bütün kitapçılarda birer 'çok satanlar' köşesi bulunuyor artık. Kaçı okunup bitiriliyor, kaçını adını hak ediyor o ayrı... Her taraf kitabı yayınlanmış köşe yazarlarıyla, öte yandan da ün kazanmış bütün yazarlara köşe açan gazetelerle dolu. Onlarda, doğal olarak nerden gelirlerse gelsinler, sermayenin, oku dediğini yinelemekten öte bir şey yapmıyorlar. Başlarına şıh sarığı geçirilmiş ama marifeti meçhul insanlar çoğu. Marangoz, ama adı var ya, kuyumcuya da ayar öğretiyor.

Bir örnek, oynadığı role göre hayli yorgun bir başka değerimiz, bir gazetenin kitap ekinde "dergici-ül azam, dergiciler piri"... O demişse, kapanmış dergiler, çıkma söylentisi olanlar bile azizleşiyor. Bir sağ dergilerde, bir sol dergilerde artık kimsenin paylaşmadığı yazısına yer buldukça hümanizmanın doktoru kesiliyor. Bugün keşfettiğin bu hümanizma dün nerdeydi, diye kimse sormuyor. Belki de gereksiz. Asıl onlara o rolü verenlere sormalı. Niçin? Ellerine geçirdikleri köşelerde günüyle, ülkesinin nabzıyla hiçbir yanıyla örtüşmeyen yazılar yazıyorlar. Hiç yinelemedikleri, elli yıl önceden kalmış artık sislenmiş, yıpranmış dağarcıklarından ne geçerse ellerine, onu iktidarın büyük sarhoşluğunda güncel sosla kolajlayıp yazıyorlar. Taht verip taht alıyorlar. Kim bu ulu büyüklerimiz? Ne olmuş edebiyata katkıları, diye kimse sormuyor? Nazım Hikmet mi, Orhan Kemal mi, Kemal Tahir 'mi, Sait Faik mi bu dostlar, hakkı yenmiş, şimdi itibar iadesi yapıyor? Yaratıcı sanatta büyük değerlerimiz Yaşar Kemal ya da Nobelli yazarımız Orhan Pamuk bilirkişi olsa neyse. Ki onlar da gündelik siyasette bilirkişiliği yeğliyor, ayrı. Ah marangoz, diyesi geliyor insanın, Atilla İlhan dışında hep hata mı yaparsın, diyesi...

Gerçekte belki de işimizin güzel yanlarını görmüyoruz. Benzer koşullarda yazarın, öteki sanatçılardan daha şanslı olduğu kesin. Satmasa da yazmasını engelleyecek bir güç yok. Beklenti para değildi ki zaten, daha çok okunmaktı, o olsa bari. Kitabı gere-

ğince yapacak, tanıtacak, sonra satacak becerikli bir yayıncı bulabilse... Balsa tekelmış mekelmiş diye hiç bakmayacak da... nerde? Artık tekeller, yazdığına değil, 60'ların Almanya'sı gibi, dişine bakıyor, gözüne bakıyor... ünlü değilsen, kim okur seni diyerek, kitabını basmıyor, dağıtmıyor. Bırak kitabı, az çok okuru olan dergiyi de dağıtmıyor, üste para istiyor.

Ünlü olup da satmayan kim var ki? Şarkıcı, politikacı, işadamı, mafya ya da derin devlet eskisi... Kim ne bulursa onu yazıyor ve satıyor da... Edebiyat mı? O, Edebiyattan kovulalı çok oldu, bize yeni yeni yansıyor. Bizim tekellerimiz de bize benziyor, kendimiz üretemeyiz, kopya ederiz, o da Batı'dan olacaktı tabii. Kapitalist edebiyatın başka umarı mı var sanki? Ne gerek var onca betimlemeye, tahlile, edebi karakterlere ve tutarlılıklar derdine... Ne gelirse aklına yaz işte. Yeter ki adın olsun, yeter ki reklâmın yapılsın, bak bakalım satar mı satmaz mı?

Yazarın yazmak dışında ne olur derdi, okura ulaşmak değil mi? Değilmiş. Geçenlerde birçok ünlü yazarın konuk olduğu, niçin kitap okumuyoruz konusunun irdelendiği bir program izledim. Söz korsan kitaba geldi. Bir yoluyla tekelleşme yolundaki yayınevlerine kapağı atmış arkadaşlar, konuyu bırakıp korsanı tartıştılar uzun zaman. Kimse kitap fiyatlarındaki anormalliklerden, bir liraya mal olan kitabın on katına satıldığından, asgarî ücretle ortalama otuz kırk kitap alınabildiğinden, yayın, tanıtım, dağıtımın tekellerin elinde olmasından, küçük yayınevlerine ve sıra yazara yer kalmayışından, korsanın bile onlara yüz vermediğinden söz etmedi. Yazar bile sahibinin sesi olmuş.

Bu işten para kazananlara, kültüre katkı var diye vergi iadesi veren devlet, yazarın bin bir güçle yaptığı kitabına, sözde onu korumak adına, denetim pulu için para istiyor. Sevgili şair Ecevit'imizin gidereyak iyiliği bu. Önce her yazar boynunda yazarkasayla dolaşsın diye düşündüler, baktılar olmayacak, bandrol bulundu; dolaylı vergi... Olmayan kitap korsan kabul ediliyor. Kuşkusuz korsan kitap etik dışı, kuşkusuz hırsızlık, bizzat yayınevi tarafından el altından satılanları saymazsak... Hepsi değil ama bir bölümünün bunu yaptığı kesin. Bu ülkede değme matbaa tasarlanmış kitabı kusursuz dizemiyor, ali okulu mezunu arka mahalle korsanları 500 sayfalık özel cilt kitabı birebir taklit edecek, inanması zor. Sen kitapçıya 19,5 liraya sat, diye ver kitabı, öte yandan elim darda, diyerek sahafa, toptan alana 3- 5 liraya... İnternette 9,5 liraya sat. Kelepir kitapçı dükkânları ne çabuk unutuldu? Ne oluyorsa esnaf erdeminden söz eden kitapçıya oluyor. Bu da başka bir hırsızlık tekel.

Hırsızlık da bana ne oluyor? Bu ülkenin kolluk güçleri yok mu? Kitap dediğin esrar gibi zuladan mı satılır, sanki? Hem paramı, kullansın diye yatırdığım bankanın, işletim adıyla benden kestiği yasadışı parayla yaptığı ve sattığı kitapların korsanlığı o bankayla yetkilileri bir de korsanları ilgilendirir, beni değil. Kara para aklama sürecinin bir parçası gibi de duran korsan kitapla mücadelede önceliği yetkililere bırakmak doğru bir adım olabilir örneğin. Bize bunu dert ettiren de düşünce tekeli... Onlar gibi düşünür oluyorsunuz. Beynimiz günün akşamına kadar iletişim araçlarıncı yıkıyor ya artık ezbere konuşuyoruz. Bu yayın tröstlerinin karşısında Guliver'in Devler Ülkesinde'ki haline dönmüşken daha çok yazdığımıza, kendi sorunlarımıza bakmamız gerekmez mi? Benim yazar olarak, ülkemdeki bütün sorunlardan haberdar olmam gerekli elbet. Ne var ki önceliğim kendi alanımda olmalı. Kendi işimi bilmiyor, iyi yapamıyorsam, dünyayı bilsem ne olacak?

Peki bu cephede durum ne? Yazar, satmanın yükselişin başlangıcı olduğunun farkında. O zaman herkesin işaret ettiğine bakıyor. Ne demiş Batılı? Edebiyatta her şey yazılabilir. Bizim iç kırıcı bulduğumuz ya edep dediğimiz bu söz, hele sansür gözüyle düşünürsen bir düş gibi gözükse de, içerdiği anlam yönünden ürkütücü... Edebiyat o kadar kolay değil diyorsunuz değil mi şimdi? Kolay aslında, aybaşı sancılarını, üç beş iç gezinmesini, iki de ağza alınmayacak aşk maceranın yazdın mı, bir de tekelleşme elinden tutarsa Nobel bile alırsın. O da yetmezse mezhebine, hapis-hane anılarına, siyasetine yaslanır, bir başka tekelleşme üretir, yükselirsin. Düşünce yazısı mı diyorsun, ondan kolay mı var?

İki samimiysiz, burada ne işi var şimdi, dedirten yoksul sömüren cümle, birkaç 12 Eylül öncesi söylem, bir yazarla tanışıklığını, omzuna dokunmasını, seni sevmesini / sevmemesini, bir başka egemen anlayışın neresinde yer aldığını anlatır, biraz dedikodu, biraz siyaset yapar... bir eşsiz edebi yazı çıkarırsın ortaya. Doğrudur, edebiyatta her şey yazılabilir, sadece kullanılan biçim ve dil her şey olamaz. Bu dil, bu biçim, bu anlayışla bırakın batının işaretine bakan tekellerin gözüne girmeyi, ülkemiz çocuk edebiyatında örneklerini çok gördüğümüz taklit Harry Potterler bile yazamazsınız. Uzun cümle bile kuramayan bir edebiyat; kişisel anılarını, bunalımlarını, cinsel sorunlarını, aşktaki beceriksizliğini... tek malzeme gören, liseli öğrencinin günlüğü gibi aktaran bir edebiyat bu kadar olur. Edebiyat olmaz, ama tekel, ben satarım diyorsa, satar. Siz de büyük yazar olursunuz.

En iyi kendi yaşadığımızı bilmez miyiz? Karl Marx, insan doğanın talihsiz çocuğu, der ya, çok talihli bir insan olmadığımı düşünürüm. Gözümü açtığım 60 İhtilâli, kan gövdeyi götüren, siyasî tekelleşmenin kendini şiddeti de kullanarak kabul ettirmeye çalıştığı savaş alanında piyon olduğumuz 60 – 80 yılları, 12 Eylül açık faşizmi, sivili, askeri yığınla darbesi, hiç nefes aldirmayan ekonomik sorunları, bitmeyen iç çatışmaları, nerede duracağı bir türlü belirlenemeyen, yerini bulamayan kadını erkeği, genci, çocuğuyla talihsiz bir ülke olduğumuzu da...

Tekeli ilk algılamamdan bu güne onca yıl geçti. Şimdi ne değişti? O kötü sigaraların üreticisi tekel, iyileştirilecek yerde, yabancı tekellerin çıkarına yok edildi. Siyasî tekelleşmeler iki kutuptan bin kutba çıktı. Ben, gene ayakları yere tam basmayan bir merdivenin üstünde gökyüzüne avize takmaya uğraşıyorum. Gene aynalara konuşuyorum, gene ne kadar doğru dediğimi ölçemiyorum. Uğruna savaştığımı sandığım halkım, gene bana çok uzak ve gene bir dağ gibi sessiz, gözlerine gözlerine bakıyorum, boşuna, bana gene yanlışı yapıyorsun der gibi mi ne?... Ne var ki bir fark var gene de: Şimdi sesimde hüznün yok, kimsenin sesi değilim. Aldırmıyorum, çünkü bu kez bir tekelin ezberini yinelemiyor, ülkemini algıladığım gerçeğinden kendi sesimi bulmaya çalışıyorum. Ötekiler kimin umurunda, ben inandığımı söylüyorum. Yanlışsa sözüm, zamanın çöplüğünde erir gider. Ama ya doğruyu söylüyorsam?..

Bu ülkede edebiyatçının, yazıncının konu sıkıntısı çekmeyeceği ortada olması bir yana, onuru olan edebiyatçımızın tarihsel bir sorumluluğu da var. Onun bütün çıkarların ve beklentilerin üstünde özgürce yükselen sesi ümit edilen geleceği kuracak objektif, doğru, tarafsız tek sestir diye inanıyorum.

Her şeyin yazılabilmesi bu açıdan çok önemli bir özgürlük ve ilk adımdır. Ne var ki edebiyatın içini boşaltmak, edebiyattan edebiyatı kovmak değil. Bu bakış açısında halkıyla, insanıyla ilişkilendirilmiş yazın eseri değerlidir, satmasa da, okunmasa da... Görülmüştür ki moda bakış açılarının ya da tekellerin ürettiği çok kitap, kısa sürede tarihin çöplüğünde yer alıyor; ancak nitelikli olan yarını kucaklar. Nietzsche Ağladığında en çok satan kitaplarından oldu, şimdi nerde? Ya Sofi'nin Dünyası... Tekelleşmenin satma gücünü kanıtlıyor bir tek. O zaman kendi çapında yayıncı belki az, ama iyiyi yapmaya gayret ederken, okura büyük iş düşüyor. Nasıl ki demokrasinin umulanı vermesi için bilinçli seçmen istiyor, iyi edebiyat da seçmeyi bilen okur bekliyor. Kolaya reklâma bakmanın iyi kitabı arayan, bir kitabı en ucuz nasıl alacağını

yasal zeminde bilen tüketici bilinçli okur gerekli bize. Kuşkusuz okura yol gösteren iyi eleştirmen ve dergiler de önceliklerimiz arasında... O zaman eleştirmenlerin de kitap eleştirisi adıyla eş dost kitabını övmeyi ya da moda bakış açılarını gözlük olarak kullanmayı bırakıp, editörün işi olan nokta virgülle uğraşmayı öteye geçip yapısalıcı değerlendirmelere başlamalarını bekliyoruz. Dergilerin de popüler olana aşkla hizmetin yerine nitelikli yazan, ama arkasızlıktan sesini duyuramayana açılması beklenen kuşkusuz...

Ne kadar yazsak da, konuşsak da, yazar kendi sesi olsa da her şeye karşın bir soru ortada kalacak biliyorum. Basım, Dağıtım ve Okura ulaşım nasıl olacak?.. Çünkü bu yön parayla gerçekleştirilecek bir süreç ve para, akıl gibi, yaratıcı güç gibi, hatta kimi coğrafyalara denk gelen elmas gibi masalsi bir biçimde arada bir yoksullara denk gelmiyor. Bir çıkış kapısı bulamıyorum. Çünkü vahşi kapitalizme görgüm, bilgim yetmiyor. Gene de bir yol aklıma gelmiyor değil, dağıtım, yayıncı, anlayış tekelini kırmak, direk okura ulaşmak bağlamında iyi bir çözüm gibi duruyor:

Korsan Kitap mı Yazsam?

Bir Çiçek

Bir çiçek duruyordu, orda, bir yerde,
Bir yanlışı düzeltircesine açmış;
Gelmiş ta ağızımın kenarında
Konuşur durur.

Bir gemi bembeyaz teniyle açıklarda,
Güverteleri uçtan uca orman;
Aldım çiçeğimi şurama bastım,
Bastım ki yalnızlığımış.

Bir başına arşınıyor bir adam mavi treni
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

Cemal Süreya

TÜRKİYE'DE YAZAR OLMAK

Bengi S. AKARCA

Okumak ve yazmak 21. Yüzyılda eski önemini kaybeden iki kavram. Bizim nesil okumak deyince, kağıt kokusunu duyarak ve ona dokunarak okumayı anlardı. Yazmak ise zevkli ve zorlu bir eylemdi. Ya kağıt-kalemi alırdınız elinize ya da bir daktilonun tık tıklarıyla dökerdiniz içinizi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında "Okur-yazar" olmak bir meziyetti, kazanılan büyük zaferlerden sonra kurulan genç Cumhuriyete katkıda bulunmak adına okuma-yazma seferberlikleri başlatılmış, pek çok insan da bu vasıflara sahip olmak için elinden gelen gayreti göstermişti. O yıllarda okur olmak, okumakla mümkündü. Kitap alamazsanız bile arkadaşlarınızla değiş tokuş yapar ya da sahaflardaki eski kitapların peşine düşer-diniz. Yazar olmasa o kadar da kolay değildi; önce belli bir birikime ve kültüre sahip olmak, sonra da birçok belayı göze almak gerekirdi. Yazdığınız için suçlanırdı, ömrünüzü hapislerde geçirirdi, hatta "vatan haini" bile ilan edilirdiniz.

Günümüzde birbirinden kopan, içi boşalan bu iki kavramın anlamları da değişti iyice. Uzun zamandır okur olmayı bir yana bıraktık, teknolojinin sunduğu nimetler (!) bizleri kitaplardan, dergilerden, gazetelerden uzaklaştırdı. Toplum olarak okumayı unutalı çok oldu, okuyanlar ise ya ellerindeki telefon ve tabletlerden ya da bilgisayarlarından yapıyorlar bu işi. Yani elimiz artık kağıda kaleme dokunmuyor bile

Oysa son yıllarda okumayı sevmeyen, yazmadan bihaber olan pek çok kişi yazar- hatta şair olma peşinde. Bir zamanlar kompozisyon derslerinden korkanlar, yazmaktan kaçınanlar şimdilerde ha bire yazıyorlar, hem de isimlerinin başına YAZAR sıfatını ekleyerek, çünkü günümüzde yazmak artık gittikçe yalnızlaşan insanın bir anlamda içini döktüğü bir sığınak oldu.

Bu çalākalem yazan, sıfatı kendinden menkul kişiler kural, kaide tanımadan yazarken, en azından eksiğinin farkında olanlar, eğitimleri sırasında sadece bir ders olarak gördükleri için bir türlü öğrenemedikleri yazım ve dil kurallarını tamamlayacaklarını, üstüne de öğretilecek birkaç imgeyi katarak "yazar" olabilecek-

rini düşünüyor ve yazarlık atölyelerinden medet umuyor... Hemen her semtte bir yazı atölyesi açılıyor. Elbette bu atölyeler eksiğinin farkında olanlara katkıda bulunuyor, ama yazar olmak için sadece dil kurallarını bilmek yetmez ki... Hani bunun hayal dünyası, duygusu, ilhamı?

Yolun yarısını çoktan geçmiş bizim kuşak Türkçe ve edebiyat derslerinde kompozisyon yazarak başlamıştı yazmaya. Televizyonların, akıllı telefonların olmadığı yıllarda bizler sadece boş zamanlarımızda değil, her fırsatta kitap okurduk, günümüzdeki gibi (sosyal medya sayesinde ortaya çıkmış) bozuk bir dille konuşmazdık. Henüz içi boşaltılmamış bir eğitim sisteminde yetiştiğimizden az çok elimiz kalem tutardı.

Bizler Türkçe ve edebiyat öğretmenleri yıllarca derslerimizde dilimizi, yazım kurallarını, edebi türleri öğretmeye çalıştık ama bu işi çok da becerdiğimiz söylemez. Bırakın öğrencileri, pek çok öğretmen bile ne yazık ki düzgün yazmayı beceremiyor. Ama YAZAR olmaya kalkıyor, karaladığı satırları biraz parası varsa veriyor bir matbaaya, bir de süslü püslü kapak ve albenili bir isim bulunca bastırıyor kitabını, artık ben de bir YAZAR'ım diyerek çıkıyor ortaya.

Amacım kimseyi eleştirmek, küçümsemek değil, ancak bu kitaplar kaç kişi tarafından okunuyor, hatta acaba okunuyor mu? Kitapçılara gittiğimde raflarda dizili, yüzlerine bakılmayan kitapları gördükçe içim sızlıyor.

Bir de ÇOK SATANLAR faslı var edebiyat dünyasında, eğer biraz medyatiksensiz, sansasyonel olaylarda adınız duyulmuşsa verirsiniz parasını yazdırırsınız kitabınızı, üstüne biraz erotizm sosu da ekleyince "çok satanlar" listesinde "baş köşeye" oturursunuz. Oysa kitapçı dükkanının gözden uzak, tozlu raflarında DÜNYA KLASİKLERİ, BAŞ YAPITLAR boynu bükük bekler; birileri gelse de bizi de okusa, diye.

Böyle bir dünyada, böyle bir devirde ve böyle bir ülkede bir de DERGİLER'in hal-i pürmelalini düşünün. Onca emek verip kurduğunuz ekip, onca emek vererek çıkardığınız dergi sadece "kendi yazısını" okuyanlar tarafından ilgi görüyorsa Türkiye'de YAZAR olsanız ne yazar, dergi çıkarsanız kime ne...

Ödünç Yalnızlıklar Dramı

sen düşmeden çok önceydi
çok öncesindendi beklenen
aktı avuçlarımın arasından
tuttuğum ne varsa...

kalbim, sana ayrılıklar dilerim

bir başka eylül getir bana
saçlarına benzeyen
dökülsün göğsüme sarı sarı,
dalda yaprak, duldalanan bıçak
kapansın yara...

göç zamanı geldi
kalabalık akıyor içim
bağlamamda gümüş tel
kapıda eylül
ayrılıklar da biçim biçim...

her ne olursa bu havalarda olur

hatıra kalsın diye
boynumda taşıyorum acımı...

göğün yarısı benim
sen hangi yıldıza dilek tuttun duymadım...

sabırla bekledim / susarak dağıldık

koca koca ayrılık her yer
hazırız artık dem çekmeye

fotoğraflarıyla sararan
çerçeve...

bir başka eylül getir bana
kimsenin bilmediği...

ARSEN EVEREKLIYAN

Yazma Sevdası**Nurdan B. ALADAĞ**

Bir günde dört mevsim yaşar gibi duyguları değişir mi insanın? Gülerken ağlama krizine girenin, ağlarken yüzünde güller açar mı? Ne yani insanın makbulü akli kadar duygularının hükmünde olan değil midir?..

Yaşadığı ortamı gözlemleyen, her ayrıntıyı zihnine kayıt eden, yeri geldikçe öğrendiği bilgiyi kullanabilen insanlardan biriyim ben de. Duygusal oluşumun farkına ilkökul çağlarımda varmışım aslında. Öğretmenimin müzik dersinde "annem adlı şarkıyı" söylerken usulca ağlayan tek öğrencisiydim. Arkadaşlarımlın fıkralarına kahkaha ile gülerken gözyaşlarını silen gene bendim. Okumayı çabuk öğrenmişim de yazı yazmayı bir türlü beceremiyordum. Kalem tutmadaki bozukluk, kalemi bastırmayışım, iki çizgi arasına sığdırmam gereken harfler nasıl zor geliyordu küçük yaşımda.

Öğretmenimin ellerime cetvelle vuruşu yazımı düzeltmem için olsa bile canımın yanması dışında boşuna bir çabaydı. Yazmak benim zihnimdeydi, kaleminin ucunda değildi.

Kitap okumanın, yazmaya giden yolda ilk adım olduğunu anlayınca okul sonrası zamanlarımı mahalle kütüphanesinde geçirmeye başladım. Hızlı okumak hızlı konuşmama sebep olunca müsamere seçimlerine az daha alınmayacaktım. Provalarda içimden "yavaşla" diye uyarıyordum kendimi. Her boş zamanımda şiir yazıyordum. Duygularımı ifade eden cümleleri devrik cümlelerle yazınca bana şiir yazmışım gibi geliyordu. İlk güncemi ilkökulda aldım. Başıma gelen ilginç olayları resim kabiliyetim olmamasına rağmen karikatürleştirerek yazıma ekliyordum. İlkokul bitiminde sunucunun şiir okuma görevlerini içeren metni yazarak ilk yazma çabalarımın karşılığını alkışlarla aldım.

Ortaöğretim yıllarımda edebiyat kulübünün aranan öğrencisiydim. Yarışmada şiirim birinci olunca, yazma isteğim çoğalmış, güncelerime yazdıkça yazılarıml arkadaşım gibi olmuşlardı. Yazdıklarımı tekrar tekrar okurken yüzüme oturmuş gülümsemeyi karşıdan izliyor gibiydim. Yazma sevdanın ilk tohumlarını atan, beni takdir ederek, başaracağıma inanan, sevgisini hissettiren öğretmenlerim olmuştur. Lise hayatım boyunca kendimi görünmez gibi hissediyor, yaşanan her olayı not alıyordum. Yıllar sonra arkadaşlarımla

paylaştığım yazılarımda duygusal anlar yaşamamız, onların bu olayların farkına varmamış olmalarıydı. Gençliğimizin en güzel günlerini kayıt altına almışım. Üniversite sınavına hazırlanırken geçen zorlu süreçte, sonucun olumlu gelmesine kadar yazdığım yazılarda, umudun yanında tükenmişlik de vardı. Güncemin son sayfasında amacıma ulaşmış olmanın haklı gururunu yazarak, defterimin kapağını kapatmışım. O yıllarda matematik öğretmenimin kitap çıkaracağıma beni inandırması uzak bir hayal gibi gözükse de içimi ısıtan bir umuttu.

Üniversitede okumak, sayılarla boğuşmak, çok istediğim öğretmenlik mesleğine kavuşmak, kendini bulmak kolay değildi. Yazmaya daha fazla zaman ayırdım. Taraftarı olduğum takımın galibiyetinin sevincinden, yemekhanede çıkan tavuğun uçan martılar olduğu esprisine kadar her şeyi yazdım. Okurken kahkaha atıp, bazen hüznülediğim anlar olsa da iyi ki yazmışım diyorum. Aynı anda öğretmenliğim ve evliliğimin başladığı ilk yıl acılı arabesk tadında film yazıyormuşum gibi geldiyse de hayatın tam olarak gerçekleştirdi.

Öğrencilerimle yaşadığım her gün birbirinden renkliydi. Uzun yolculuklar sırasında zihnimde uçuşan kelimeleri kaçıracağım korkusuyla -yazım ilkökulda yazdıklarımın bile daha kötüydü, çok hızlı yazıyordum. Beş yıl arayla doğan kızlarım için tuttuğum günlükleri on sekiz yaşına girdikleri zaman onlara hediye ettim. Şimdi yaşamlarını kayıt altına alırken yazma sevdasının genetik oluşuna seviniyorum.

Elliye, emekliliğime birkaç yılım kalmışken, doğum günümde değerli arkadaşımın hediyesi olan kara kaplı deftere beyaz kalemle mutlu anlarımı yazıyorum. Olur da unutursam, fısıldayacak kimsem olmazsa yanımda açıp okuyacağım defterimi. Mutlu anlarımlın tadına tekrar ulaşmak için yavaş yavaş ama yüksek sesle okuyacağım kelimelerimi. Gün gelir yazdıklarımı bir kitaba dönüştürürsem benden hatıra kalsın sevdiklerime diye; hayaller kurmaya bile başladım. "Hayaller gerçekleşsin diye kurulur" demişti bir büyüğüm. Ülkemizde okuma oranının gittikçe azaldığını düşünerek karamsarlığa düşmeden yazmaya devam etmek gerekir. Teknolojinin hızına yetişmek ne mümkün desek de Yazma Sevdamız durduracak bir alet henüz icat edilmedi bilirsiniz.

Elbette farkındaydım. Yazar denilen ideal ancak kabul gören, başkalarınca da onaylanan yazılarıyla tescil ediliyordu. Hep özlemimdi. Bilinen bir dergide adıyla sanıyla yazar olmuş insanların yanında yazmak ,

daha geniş kitlelere ulaşmak istiyordum, istiyordum da...Nerde? Kim benim acemi yazılarıma tahamül eder, okur, değerlendirir, yol gösterirdi. Yani umutsuz vaka...

Kalbinizi temiz tutun, Mucizeler hep olur. Benim mucizem maviADA'yla tanışmak oldu. Yeri gelmişken tanışmama aracılık eden Yusuf Aksoy'a, benim heyecan ve coşkuma, acemi yazılarıma katlanarak yol gösteren dergi yöneticileri başta Şenol Yazıcı olmak üzere Nurten Bengi Aksoy'a ve elbette beğenileriyle teşvik eden, eleştirileriyle yol gösteren okurlarıma teşekkür ederim.

Sanırım yerimi buldum. Sanırım sizler de gün geçtikçe yazılarımın görücüye çıkacak hale geldiğini görüyor, daha çok beğeniyorsunuz. Beni teşvik etmek için artık boşa övmeyin. Yapıcı eleştirilerinizi de alayım...

"İnsanın başkalarına söyledikleri, kendi duymak istedikleridir. Yazdıkları ise okumak istedikleri. Sevmesi, seilmeyi istediği biçimdedir" demiş Tezer ÖZLÜ. Ben de tüm kalbimle ona katılıyorum. Hayatta hiçbir şeyi ertelemeyin dediklerinde yaşananları yazmak hatta aşk ile yazmak gerekli diye düşünüyorum. "Ben yazamam" dediğinizi duyar gibiyim. Denize girmeden nasıl ki yüzmeyi öğrenemezseniz, kalemi elimize almadan düşüncelerinizi kağıda yazmadan bunu bilemezsiniz. Heykeltıraş yaptığı heykele şekil verirken hayalini görsel hale getiriyorsa, yazıyla oluşturacağınız eserin güzelliğine siz bile inanamayacaksınız. Cümlelerimin devrik, el yazımın hala bozuk oluşu, noktalama işaretlerinden çok duygularımı doğru anlatmayı önemseyişim yazmama engel olamadı. Ben yazmaya dört elle sarılırken okumaktan ve yazmaktan keyif alan tüm dostlarımla aynı yolda yürür gibi hissediyorum. İyilikle güzellikle bezenmiş bu yolda yazan herkese kolaylıklar diliyorum.

Hadi siz de yaşamınızı zenginleştirecek yazmak gibi, çizmek gibi, fotoğrafçılık gibi bir soylu uğraş bulun, yolumuz keşşsin...

Sevgiyle, muhabbetle kalınız.

Sen Döşe Mermileri

Neye olsa ağlarım artık

Askerin karısına, domatesin tohumuna

Buğdayın ununa, pamuğun kozasına

Anamın ak düşmüş saçlarına

Bakar bakar ağlarım

Çıkar giderim bu kentten

Ne varsa gençliğimden, senden

Frizotin elbisemi, saten geceliğimi

Sakla demişti annem

Yirmi dört ayar altın alyansımı da

Şimdi silah yapabilirim onlardan

Güneş batmadan öte yakasında kentim

Sen döşe mermileri

Ben tetiği çekerim...

EMİNE ERBAŞ

Orhan PAMUK

BABAMIN BAVULU...

Ölümünden iki yıl önce babam kendi yazıları, el yazmaları ve defterleriyle dolu küçük bir bavul verdi bana. Her zamanki şakacı, alaycı havasını takınarak, kendisinden sonra, yani ölümünden sonra onları okumamı istediğini söyleyiverdi.

"Bir bak bakalım," dedi hafifçe utanarak, "işe yarar bir şey var mı içlerinde. Belki benden sonra seçer, yayımlarsın."

Benim yazıhanemde, kitaplar arasındaydık. Babam acı verici çok özel bir yükten kurtulmak isteyen biri gibi, bavulunu nereye koyacağını bilemeden yazıhanemde bakınarak dolandı. Sonra elindeki şeyi dikkat çekmeyen bir köşeye usulca bıraktı. İkimizi de utandıran bu unutulmaz an biter bitmez ikimiz de her zamanki rollerimize, hayatı daha hafiften alan, şakacı, alaycı kimliklerimize geri dönerek rahatladık. Her zamanki gibi havadan sudan, hayattan, Türkiye'nin bitip tükenmez siyasi dertlerinden ve babamın çoğu başarısızlıkla sonuçlanan işlerinden, çok da fazla kederlenmeden, söz ettik.

Babam gittikten sonra bavulun etrafında birkaç gün ona hiç dokunmadan aşağı yukarı yürüdüğümü hatırlıyorum. Küçük, siyah, deri bavulu, kilidini, yuvarlak kenarlarını ta çocukluğumdan biliyordum. Babam kısa süren yolculuklara çıkarken ve bazen de evden iş yerine bir yük taşıyan taşırdı onu. Çocukken bu küçük bavulu açıp yolculuktan dönen babamın eşyalarını karıştırdığımı, içinden çıkan kolonya ve yabancı ülke kokusundan hoşlandığımı hatırlıyordum.

Bu bavul benim için geçmişten ve çocukluk hatıralarımdan çok şey taşıyan tanıdık ve çekici bir eşyaydı, ama şimdi ona dokunamıyordum bile. Niye? Elbette ki bavulun içindeki gizli yükün esrarengiz ağırlığı yüzünden.

Bu ağırlığın anlamından söz edeceğim şimdi. Bir odaya kapanıp, bir masaya oturup, bir köşeye çekilip kağıtla kalemle kendini ifade eden insanın yaptığı şeyin, yani edebiyatın anlamı demek bu.

Babamın bavuluna dokunup onu bir türlü açamıyordum, ama içindeki defterlerin bazılarını biliyordum. Bazılarına bir şeyler yazarken babamı görmüştüm.

Bavulun içindeki yük ilk defa duyduğum bir şey değildi. Babamın büyük bir kütüphanesi vardı, gençlik yıllarında, 1940'ların sonunda, İstanbul'da şair olmak istemiş, Valéry'yi Türkçe'ye çevirmiş, ama okuru az, yoksul bir ülkede şiir yazıp edebi bir hayatın zorluklarını yaşamak istememişti. Babamın babası dedem- zengin bir iş adamıydı, babam rahat bir çocukluk ve gençlik geçirmişti, edebiyat için, yazı için zorluk çekmek istemiyordu. Hayatı bütün güzellikleriyle seviyordu, onu anlıyordum.

Beni babamın bavulunun içindekilerden uzak tutan birinci endişe tabii ki okuduklarımı beğenmeme korkusuydu. Babam da bunu bildiği için tedbirini almış, bavulun içindekileri ciddiye almayan bir hava da takınmıştı. Yirmi beş yıllık bir yazarlık hayatından sonra bunu görmek beni üzüyordu. Ama edebiyatı yeterince ciddiye almadığı için babama kızmak bile istemiyordum. Asıl korkum, bilmek, öğrenmek bile istemediğim asil şey ise babamın iyi bir yazar olması ihtimaliydi. Babamın bavulunu asil bundan korktuğum için açamıyordum. Üstelik nedeni kendime açıkça söyleyemiyordum bile.

Çünkü babamın bavulundan gerçek, büyük bir edebiyat çıkarsa babamın içinde bir bambaşka adam olduğunu kabul etmem gerekecekti. Bu korkutucu bir şeydi. Çünkü ben o ilerlemiş yaşımda bile babamın yalnızca babam olmasını istiyordum; yazar olmasını değil.

Benim için yazar olmak, insanın içinde gizli ikinci kişiyi, o kişiyi yapan alemleri sabırla yıllarca uğraşarak keşfetmesidir: Yazı deyince önce romanlar, şiirler, edebiyat geleneği değil, bir odaya kapanıp, masaya oturup, tek başına kendi içine dönen ve bu sayede kelimelerle bir yeni alem kuran insan gelir gözümün önüne. Bu adam, ya da bu kadın, daktilo kullanabilir, bilgisayarın kolaylıklarından yararlanabilir, ya da benim gibi otuz yıl boyunca dolmakalemlerle kağıt üzerine, elle yazabilir. Yazdıkça kahve, çay, sigara içebilir.

Bazen masasından kalkıp pencereden dışarıya, sokakta oynayan çocuklara, talihliyse ağaçlara ve bir manzaraya, ya da karanlık bir duvara bakabilir. Şiir, oyun ya da benim gibi roman yazabilir. Bütün bu farklılıklar asıl faaliyetten, masaya oturup sabırla kendi içine dönmekten sonra gelir. Yazı yazmak, bu içe dönük bakışı kelimelere geçirmek, insanın kendisinin içinden geçerek yeni bir alemleri sabırla, inatla ve mutlulukla araştırmasıdır. Ben boş sayfaya yavaş yavaş yeni kelimeler ekleyerek masamda oturdukça günler, aylar, yıllar geçtikçe, kendime yeni bir alem kurduğumu, kendi içimdeki bir başka insanı, tıpkı bir köprüyü ya da bir kubbeyi taş taş kuran biri gibi ortaya çıkardığımı hissedirdim. Biz yazarların taşları kelimelerdir. Onları elleyerek, birbirleriyle ilişkilerini hissederek, bazen uzaktan bakıp seyrederek, bazen parmaklarımızla ve kalemimizin ucuyla sanki onları okşayarak ve ağırlıklarını tartarak kelimeleri yerleştire yerleştire, yıllarca inatla, sabırla ve umutla yeni dünyalar kurarız.

Benim için yazarlığın sırrı, nereden geleceği hiç belli olmayan ilhamda değil, inat ve sabırdadır. Türkçe'deki o güzel deyiş, iğneyle kuyu kazmak bana sanki yazarlar için söylenmiş gibi gelir. Eski masallardaki, aşkı için dağları delen Ferhat'ın sabrını severim ve anlarım. Benim Adım Kırmızı adlı romanımda, tutkuyla aynı atı yıllarca çize çize ezberleyen, hatta güzel bir atı gözü kapalı çizebilen İranlı eski nakkaşlardan söz ederken

yazarlıkmesleğinden, kendi hayatımdan söz ettiğimi de biliyordum. Kendi hayatını başkalarının hikâyesi olarak yavaş yavaş anlatabilmesi, bu anlatma gücünü içinde hissedebilmesi için, bana öyle gelir ki, yazarın masa başında yıllarını bu sanata ve zanaata sabırla verip, bir iyimserlik elde etmesi gerekir.

Kimine hiç gelmeyen, kimine de pek sık uğrayan ilham meleği bu güveni ve iyimserliği sever ve yazarın kendini en yalnız hissettiği, çabalarının, hayallerinin ve yazdıklarının değerinden en çok şüpheye düştüğü anda, yani hikâyesinin yalnızca kendi hikâyesi olduğunu sandığı zamanda, ona içinden çıktığı dünya ile kurmak istediği alemleri birleştiren hikâyeleri, resimleri, hayalleri sanki sunuverir. Bütün hayatımı verdiğim yazarlık işinde benim için en sarsıcı duygu, beni aşırı mutlu eden kimi cümleleri, hayalleri, sayfaları kendimin değil bir başka gücün bulup bana cömertçe sunduğunu zannetmem olmuştur.

Babamın çantasını açıp defterlerini okumaktan korkuyordum, çünkü benim girdiğim sıkıntılara onun asla girmeyeceğini, yalnızlığı değil arkadaşları, kalabalıkları, salonları, şakaları, cemaate karışmayı sevdiğini biliyordum.

Ama sonra başka bir akıl yürütüyordum: Bu düşünceler, çilekeşlik ve sabır hayalleri benim hayat ve yazarlık deneyimimden çıkardığım kendi önyargılarımda da olabilirdi. Kalabalığın, aile hayatının, cemaatin ışıltısı içinde ve mutlu cıvıltılar arasında yazmış pek çok parlak yazar da vardı. Üstelik babam, çocukluğumuzda, aile hayatının sıradanlığından sıkılarak bizi bırakmış, Paris'e gitmiş, otel odalarında başka pek çok yazar gibi- defterler doldurmuştu. Bavulun içinde o defterlerin bir kısmının olduğunu da biliyordum, çünkü bavulu getirmeden önceki yıllarda babam hayatının o döneminden bana artık söz etmeye de başlamıştı. Çocukluğumda da söz ederdi o yıllardan, ama kendi kırılmasını, şair-yazar olma isteğini, otel odalarındaki kimlik sıkıntılarını anlatmazdı. Paris kaldırımlarında nasıl sık sık Sartre'i gördüğünü anlatır, okuduğu kitaplar ve gördüğü filmlerden çok önemli haberler veren biri gibi heyecanla ve içtenlikle söz ederdi.

Yazar olmamda paşalardan ve din büyüklerinden çok evde dünya yazarlarından söz eden bir babamın olmasının payını elbette hiç aklımdan çıkarmazdım. Belki de babamın defterlerini bunu düşünerek, büyük kütüphanesine ne kadar çok şey borçlu olduğumu hatırlayarak okumalıydım. Bizimle birlikte yaşarken babamın tıpkı benim gibi- bir odada yalnız kalıp kitaplarla, düşüncelerle haşır neşir olmak istemesine, yazılarının edebi niteliğine çok önem vermeden, dikkat etmeliydim.

Ama yapamayacağım şeyin de tam bu olduğunu, babamın bıraktığı çantaya bu huzursuzlukla bakarken hissediyordum. Babam bazen kütüphanesinin önündeki diva-

na uzanır, elindeki kitabı ya da dergiyi bırakır ve uzun uzun düşüncelere, hayallere dalardı. Yüzünde şakalaşmalar, takılmalar ve küçük çekişmelerle sürüp giden aile hayatı sırasında gördüğümden bambaşka bir ifade, içe dönük bir bakış belirirdi, bundan özellikle çocukluk ve ilk gençlik yıllarımda babamın huzursuz olduğunu anlar, endişelenirdim. Şimdi yıllar sonra bu huzursuzluğun insanı yazar yapan temel dürtülerden biri olduğunu biliyorum. Yazar olmak için, sabır ve çileden önce içimizde kalabalıktan, cemaatten, günlük sıradan hayattan, herkesin yaşadığı şeylerden kaçıp bir odaya kapanma dürtüsü olmalıdır. Sabır ve umudu yazıyla kendimize derin bir dünya kurmak için isteriz. Ama bir odaya, kitaplarla dolu bir odaya kapanma isteği bizi harekete geçiren ilk şeydir.

Bu kitapları keyfince okuyan, yalnızca kendi vicdanının sesini dinleyerek başkalarının sözleriyle tartışan ve kitaplarla konuşa konuşa kendi düşüncelerini ve alemini oluşturan özgür, bağımsız yazarın ilk büyük örneği, modern edebiyatın başlangıcı Montaigne'dir elbette. Babamın da dönüp dönüp okuduğu, bana okumamı öğütlediği bir yazardı Montaigne. Dünyanın neresinde olursa olsun, ister Doğu'da ister Batı'da, cemaatlerinden kopup kendilerini kitaplarla bir odaya kapatan yazarlar geleneğinin bir parçası olarak görmek isterim kendimi. Benim için hakiki edebiyatın başladığı yer kitaplarla kendini bir odaya kapatan adamdır.

Ama kendimizi kapattığımız odada sanıldığı kadar da yalnız değilizdir. Bize önce başkalarının sözü, başkalarının hikâyeleri, başkalarının kitapları, yani gelenek dediğimiz şey eşlik eder. Edebiyatın insanoğlunun kendini anlamak için yarattığı en değerli birikim olduğuna inanıyorum. İnsan toplulukları, kabileler, milletler edebiyatlarını önemsedikleri, yazarlarına kulak verdikleri ölçüde zekileşir, zenginleşir ve yükselirler, ve hepimizin bildiği gibi, kitap yakmalar, yazarları aşağılamalar milletler için karanlık ve akılsız zamanların habercisidir. Ama edebiyat hiçbir zaman yalnızca milli bir konu değildir. Kitaplarıyla bir odaya kapanan ve önce kendi içinde bir Yollculuğa çıkan yazar, orada yıllar içinde iyi edebiyatın vazgeçilmez kuralını da keşfedecektir: Kendi hikâyemizden başkalarının hikâyeleri gibi ve başkalarının hikâyelerinden kendi hikâyemizmiş gibi bahsedebilme hüneridir edebiyat. Bunu yapabilmek için yola başkalarının hikâyelerinden ve kitaplarından çıkarız.

Babamın bir yazara fazlasıyla yetecek bin beş yüz kitaplık iyi bir kütüphanesi vardı. Yirmi iki yaşımıdayken, bu kütüphanedeki kitapların hepsini okumamıştım belki, ama bütün kitapları tek tek tanır, hangisinin önemli, hangisinin hafif ama kolay okunur, hangisinin klasik, hangisinin dünyanın vazgeçilmez bir parçası, hangisinin yerel tarihin unutulacak ama eğlenceli bir tanığı, hangi-

sinin de babamın çok önem verdiği bir Fransız yazarın kitabı olduğunu bilirdim. Bazen bu kütüphaneye uzaktan bakar, kendimin de bir gün ayrı bir evde böyle bir kütüphanemin, hatta daha iyisinin olacağını, kitaplardan kendime bir dünya kuracağımı düşlerdim.

Uzaktan baktığımda bazen babamın kütüphanesi bana bütün alemin küçük bir resmimiş gibi gelirdi. Ama bizim köşemizden, İstanbul'dan baktığımız bir dünyaydı bu. Kütüphane de bunu gösteriyordu. Babam bu kütüphaneyi yurtdışı yolculuklarından, özellikle Paris'ten ve Amerika'dan aldığı kitaplarla, gençliğinde İstanbul'da 1940'larda ve 50'lerdeki yabancı dilde kitap satan dükkanlardan aldıklarıyla ve her birini benim de tanıdığım İstanbul'un eski ve yeni kitapçılarından edindikleriyle yapmıştı. Yerel, milli bir dünya ile Batı dünyasının karışımıdır benim dünyam. 1970'lerden başlayarak ben de iddialı bir şekilde kendime bir kütüphane kurmaya başladım. Daha yazar olmaya tam karar vermemiştim, İstanbul adlı kitabımda anlattığım gibi, artık ressam olmayacağımı sezmiştim ama hayatımın ne yola gireceğini tam bilemiyordum. İçimde bir yandan her şeye karşı durdurulmaz bir merak ve aşırı iyimser bir okuyup öğrenme açlığı vardı; bir yandan da hayatımın bir şekilde "eksik" bir hayat olacağını, başkaları gibi yaşayamayacağımı hissediyordum. Bu duygumun bir kısmı, tıpkı babamın kütüphanesine bakarken hissettiğim gibi, merkezden uzak olma fikriyle, İstanbul'un o yıllarda hepimize hissettirdiği gibi, taşrada yaşadığımız duygusuyla ilgiliydi. Bir başka eksik yaşam endişesi de tabii ister resim yapmak olsun, ister edebiyat olsun, sanatçısına fazla ilgi göstermeyen ve umut da vermeyen bir ülkede yaşadığımı fazlasıyla bilmemdi. 1970'lerde, sanki hayatımdaki bu eksiklikleri gidermek ister gibi aşırı bir hırsla İstanbul'un eski kitapçılarından babamın verdiği parayla solmuş, okunmuş, tozlu kitaplar satın alırken bu sahaf dükkanlarının, yol kenarlarında, cami avlularında, yıkık duvarların eşiklerinde yerleşmiş kitapçıların yoksul, dağınık ve çoğu zaman da insana umutsuzluk verecek kadar perişan halleri beni okuyacağım kitaplar kadar etkilerdi.

Alemdeki yerim konusunda, hayatta olduğu gibi edebiyatta da o zamanlar taşıdığım temel duygu bu "merkezde olmama" duygusuydu. Dünyanın merkezinde, bizim yaşadığımızdan daha zengin ve çekici bir hayat vardı ve ben bütün İstanbullular ve bütün Türkiye ile birlikte bunun dışındaydım. Bu duyguyu dünyanın büyük çoğunluğu ile paylaştığımı bugün düşünüyorum. Aynı şekilde, bir dünya edebiyatı vardı ve onun benden çok uzak bir merkezi vardı. Aslında düşündüğüm Batı edebiyatıydı, dünya edebiyatı değil, ve biz Türkler bunun da dışındaydık. Babamın kütüphanesi de bunu doğruluyordu. Bir yanda bizim, pek çok ayrıntısını sevdiğim, sevmekten vazgeçemediğim yerel dünyamız, İstanbul'un kitapları ve edebiyatı vardı, bir de ona hiç benzemeyen, benze-

memesi bize hem acı hem de umut veren Batı dünyasının kitapları. Yazmak, okumak sanki bir dünyadan çıkıp ötekinin başkılığı, tuhaflığı ve harika halleriyle teselli bulmaktı. Babamın da bazen, tıpkı benim sonraları yaptığım gibi, kendi yaşadığı hayattan Batı'ya kaçmak için roman okuduğunu hissedirdim. Ya da bana o zamanlar kitaplar bu çeşit bir kültürel eksiklik duygusunu gidermek için başvurduğumuz şeylermiş gibi gelirdi. Yalnız okumak değil, yazmak da İstanbul'daki hayatımızdan Batı'ya gidip gelmek gibi bir şeydi.

Babam bavulundaki defterlerinden çoğunu doldurabilmek için Paris'e gitmiş, kendini otel odalarına kapatmış, sonra yazdıklarını Türkiye'ye geri getirmişti. Bunun da beni huzursuz ettiğini, babamın bavuluna bakarken hissedirdim. Yirmi beş yıl Türkiye'de yazar olarak ayakta kalabilmek için kendimi bir odaya kapattıktan sonra, yazarlığın içimizden geldiği gibi yazmanın, toplumdaki devletten, milletten gizlice yapılması gereken bir iş olmasına, babamın bavuluna bakarken artık isyan ediyordum. Belki de en çok bu yüzden babama yazarlığı benim kadar ciddiye almadığı için kızılıyordum.

Aslında babama benim gibi bir hayat yaşamadığı, hiçbir şey için küçük bir çatışmayı bile göze almadan toplumun içinde, arkadaşları ve sevdikleriyle gülüşerek mutlulukla yaşadığı için kızılıyordum. Ama 'kızılıyordum' yerine 'kıskanıyordum' diyebileceğimi, belki de bunun daha doğru bir kelime olacağını da aklımın bir yanıyla biliyor, huzursuz oluyordum. O zaman her zamanki takıntılı, öfkeli sesimle kendi kendime "mutluluk nedir?" diye soruyordum. Tek başına bir odada derin bir hayat yaşadığını sanmak mıdır mutluluk? Yoksa cemaatle, herkesle aynı şeylere inanarak, inanıyormuş gibi yaparak rahat bir hayat yaşamak mı? Herkesle uyum içinde yaşar gibi gözükürken, bir yandan da kimsenin görmediği bir yerde, gizlice yazı yazmak mutluluk mudur aslında, mutsuzluk mu? Ama bunlar fazla hırçın, öfkeli sorulardı. Üstelik iyi bir hayatın ölçüsünün mutluluk olduğunu nereden çıkarmıştım ki? İnsanlar, gazeteler, herkes hep en önemli hayat ölçüsü mutlulukmuş gibi davranıyordu. Yalnızca bu bile, tam tersinin doğru olduğunu araştırmaya değer bir konu haline getirmiyor muydu? Zaten bizlerden, aileden hep kaçmış olan babamı ne kadar tanıyor, onun huzursuzluklarını ne kadar görebiliyordum ki?

Babamın bavulunu işte bu dürtülerle açtım ilk. Babamın hayatında bilmediğim bir mutsuzluk, ancak yazıya dökecek dayanabileceği bir sır olabilir miydi?

Bavulu açar açmaz seyahat çantası kokusunu hatırladım, bazı defterleri tanıdığımı, babamın üstünde öyle fazla durmadan onları bana yıllarca önce göstermiş olduğunu fark ettim. Tek tek elleyip karıştırdığım defterlerin çoğu babamın bizi bırakıp Paris'e gittiği gençlik yıllarında tutulmuştu.

Oysa ben, tıpkı biyografilerini okuduğum, sevdiğim yazarlar gibi, babamın benim yaşımdayken ne yazdığını, ne düşündüğünü öğrenmek istiyordum. Kısa zaman içinde böyle bir şeyle karşılaşmayacağımı da anladım. Üstelik bu arada babamın defterlerinin orasında burasında karşılaştığım pazar sesinden huzursuz olmuştum. Bu ses babamın sesi değil diye düşünüyordum; hakiki değildi, ya da benim hakiki babam diye bildiğim kişiye ait değildi bu ses.

Babamın yazarken babam olamaması gibi huzursuz edici bir şeyden daha ağır bir korku vardı burada: İçimdeki hakiki olamama korkusu, babamın yazılarını iyi bulamama, hatta babamın başka yazarlardan fazla etkilendiğini görme endişemi aşmış, özellikle gençliğimde olduğu gibi, bütün varlığımı, hayatımı, yazma isteğimi ve kendi yazdıklarımı bana sorgulatan bir hakikilik buhranına dönüşüyordu. Roman yazmaya başladığım ilk on yılda bu korkuyu daha derinden hisseder, ona karşı koymakta zorlanır, tıpkı resim yapmaktan vazgeçtiğim gibi, bir gün yenilgiye uğrayıp roman yazmayı da bu endişeyle bırakmaktan bazen korkardım.

Kapayıp kaldırdığım bavulun bende kısa sürede uyardığı iki temel duygudan hemen söz ettim: Taşrada olma duygusu ve hakiki olabilme endişesi. Benim bu huzursuz edici duyguları derinlemesine ilk yaşayışım değildi elbette bu. Bu duyguları, bütün genişlikleri, yan sonuçları, sinir başları, iç düğümleri ve çeşit çeşit renkleriyle ben yıllar boyunca okuyup yazarak, kendim masa başında araştırmış, keşfetmiş, derinleştirmiştim. Elbette onları belli belirsiz acılar, keyif kaçırıcı hassasiyetler ve ikide bir hayattan ve kitaplardan bana bulaşan akıl karışıklıkları olarak özellikle gençliğimde pek çok kereler yaşamıştım. Ama taşrada olma duygusunu ve hakikilik endişesini ancak onlar hakkında romanlar, kitaplar yazarak (mesela taşralılık için Kar, İstanbul; hakikilik endişesi için Benim Adım Kırmızı ya da Kara Kitap) bütünüyle tanıyabilmiştim. Benim için yazar olmak demek, içimizde taşıdığımız, en fazla taşıdığımızı biraz bildiğimiz gizli yaralarımızın üzerinde durmak, onları sabırla keşfetmek, tanımak, iyice ortaya çıkarmak ve bu yaraları ve acıları yazımızın ve kimliğimizin bilinçle sahiplendiğimiz bir parçası haline getirmektir.

Herkesin bildiği ama bildiğini bilmediği şeylerden söz etmektir yazarlık. Bu bilginin keşfi ve onun geliştirilip paylaşılması okura çok tanıdığı bir dünyada hayret ederek gezinmenin zevklerini verir. Bu zevkleri, bildiğimiz şeylerin bütün gerçekliğiyle yazıya dökülmesindeki hünerden de alırız elbette. Bir odaya kapanıp yıllarca hünerini geliştiren, bir alem kurmaya çalışan yazar işe kendi gizli yaralarından başlarken bilerek ya da bilmeden insanoğluna derin bir güven de göstermiş olur. Başkalarının da bu yaraların bir benzerini taşıdığına, bu yüzden anlaşılacağına, insanların birbirlerine benzediğine duyulan bu güveni hep taşıdım. Bütün gerçek edebi-

yat, insanların birbirine benzediğine ilişkin çocuksu ve iyimser bir güvene dayanır. Kapanıp yıllarca yazan biri işte böyle bir insanlığa ve merkezi olmayan bir dünyaya seslenmek ister.

Ama babamın bavulundan ve tabii İstanbul'da yaşadığımız hayatın solgun renklerinden anlaşılacağı gibi, dünyanın bizden uzakta bir merkezi vardı. Bu temel gerçeği yaşamının verdiği Çehovcu taşra duygusundan, bir diğer yan sonuç olan hakikilik endişesinden kitaplarımda çok söz ettim. Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun bu duygularla yaşadığını, hatta daha ağırları olan eziklik, kendine güvensizlik ve aşağılanma korkularıyla boğuşarak yaşadığını kendimden biliyorum. Evet, insanoğlunun birinci derdi hâlâ, mülksüzlük, yiyeceksizlik, evsizlik. Ama artık televizyonlar, gazeteler bu temel dertleri edebiyattan çok daha çabuk ve kolay bir şekilde anlatıyor bize. Bugün edebiyatın asıl anlatması ve araştırması gereken şey, insanoğlunun temel derdi ise, dışarıda kalmak ve kendini önemsiz hissetme korkuları, bunlara bağlı değersizlik duyguları, bir cemaat olarak yaşanan gurur kırıklıkları, kırılğanlıklar, küçümsenme endişeleri, çeşit çeşit öfkeler, alinganlıklar, bitip tükenmeyen aşağılanma hayalleri ve bunların kardeşi milli övünmeler, şişmeler. Çoğu zaman akıldışı ve aşırı duygusal bir dille dışı vurulan bu hayalleri kendi içimdeki karanlığa her bakışimde anlayabiliyorum. Kendimi kolaylıkla özdeşleştirebildiğim Batı-dışı dünyada büyük kalabalıkların, toplulukların ve milletlerin aşağılanma endişeleri ve alinganlıkları yüzünden zaman zaman aptallığa varan korkulara kapıldıklarına tanık oluyoruz. Kendimi aynı kolaylıkla özdeşleştirebildiğim Batı dünyasında da Rönesansı, Aydınlanmayı, Modernliği keşfetmiş olmanın ve zenginliğin aşırı gururuyla milletlerin, devletlerin zaman zaman benzer bir aptallığa yaklaşan bir kendini beğenmişliğe kapıldıklarını da biliyorum.

Demek ki, yalnızca babam değil, hepimiz dünyanın bir merkezi olduğu düşüncesini çok fazla önemsiyoruz. Oysa, yazı yazmak için bizi yıllarca bir odaya kapatan şey tam tersi bir güvendir; bir gün yazdıklarımızın okunup anlaşılacağına, çünkü insanların dünyanın her yerinde birbirlerine benzediklerine ilişkin bir inançtır bu. Ama bu, kendimden ve babamın yazdıklarından biliyorum, kenarda olmanın, dışarıda kalmanın öfkesiyle yaralı, dertli bir iyimserliktir. Dostoyevski'nin bütün hayatı boyunca Batı'ya karşı hissettiği aşk ve nefret duygularını pek çok kereler kendi içimde de hissettim. Ama ondan asıl öğrendiğim şey, asıl iyimserlik kaynağı, bu büyük yazarın Batı ile aşk ve nefret ilişkisinden yola çıkıp, onların ötesinde kurduğu bambaşka bir alem oldu.

Bu işe hayatını vermiş bütün yazarlar şu gerçeği bilir: masaya oturup yazma nedenlerimizle, yıllarca umutla yaza yaza kurduğumuz dünya, sonunda apayrı yerlere yerleşir. Kederle ya da öfkeyle oturduğumuz masadan o kederin ve öfkenin ötesinde bambaşka bir aleme ulaş-

riz. Babam da böyle bir aleme ulaşmış olamaz mıydı? Uzun yolculuktan sonra o varılan alem, tıpkı uzun bir deniz yolculuğundan sonra sis aralanırken bütün renkleriyle karşımızda yavaş yavaş beliren bir ada gibi bize bir mucize duygusu verir. Ya da Batılı gezginlerin güneyden gemiyle yaklaştıkları İstanbul'u sabah sisi aralanırken gördüklerinde hissettikleri şeylere benzer bu. Umutla, merakla çıkılan uzun yolculuğun sonunda, orada camileri, minareleri, tek tek evleri, sokakları, tepeleri, köprüleri, yokuşları ile birlikte bütün bir şehir, bütün bir alem vardır. İnsan, tıpkı iyi bir okurun bir kitabın sayfaları içinde kaybolması gibi, karşısına çıkıveren bu yeni alemin içine hemen girip kaybolmak ister.

Kenarda, taşrada, dışarıda, öfkeli ya da düpedüz hüznü olduğumuz için masaya oturmuş ve bu duyguları unutturan yepyeni bir alem keşfetmişizdir.

Çocukluğumda, gençliğimde hissettiğim tam tersine benim için artık dünyanın merkezi İstanbul'dur. Neredeyse bütün hayatımı orada geçirdiğim için değil yalnızca, otuz üç yıldır tek tek sokaklarını, köprülerini, insanlarını, köpeklerini, evlerini, camilerini, çeşmelerini, tuhaf kahramanlarını, dükkanlarını, tanıdık kişilerini, karanlık noktalarını, gecelerini ve gündüzlerini kendimi onların hepsiyle özdeşleştirerek anlattığım için. Bir noktadan sonra, hayal ettiğim bu dünya da benim elimden çıkar ve kafamın içinde yaşadığım şehirden daha da gerçek olur. O zaman, bütün o insanlar ve sokaklar, eşyalar ve binalar sanki hep birlikte aralarında konuşmaya, sanki kendi aralarında benim önceden hissedemediğim ilişkiler kurmaya, sanki benim hayalimde ve kitaplarımda değil, kendi kendilerine yaşamaya başlarlar. İğneyle kuyu kazar gibi sabırla hayal ederek kurduğum bu alem bana o zaman her şeyden daha gerçekmiş gibi gelir.

Babam da, belki, yıllarını bu işe vermiş yazarların bu cins mutluluklarını keşfetmiştir, ona önyargılı olmayayım diyordum bavuluna bakarken. Ayrıca, emreden, yasaklayan, ezen, cezalandıran sıradan bir baba olmadığı, beni her zaman özgür bırakıp, bana her zaman aşırı saygı gösterdiği için de ona müteşekkirdim. Pek çok çocukluk ve gençlik arkadaşımın aksine, baba korkusu bilmediğim için hayal gücümün zaman zaman özgürce ya da çocukça çalışabildiğine bazen inanmış, bazen de babam gençliğinde yazar olmak istediği için yazar olabileceğimi içtenlikle düşünmüştüm. Onu hoşgörüle okumalı, otel odalarında yazdıklarını anlamalıydım.

Babamın bıraktığı yerde günlerdir hâlâ duran bavulu bu iyimser düşüncelerle açtım ve bazı defterleri, bazı sayfaları bütün irademi kullanarak okudum.

Babam ne mi yazmıştı? Paris otellerinden görüntüler hatırlıyorum, bazı şiirler, bazı paradokslar, akıl yürütmeler. Bir trafik kazasından sonra başından geçenleri zar zor hatırlayan, zorlansa da fazlasını hatırlamak istemeyen biri gibi hissediyorum kendimi şimdi. Çocukluğumda

annem ile babam bir kavganın eşliğine geldiklerinde, yani o ölümcül sessizliklerden biri başladığında babam havayı değiştirmek için hemen radyoyu açar, müzik bize olup biteni daha çabuk unuttururdu.

Ben de benzeri bir müzik işlevi görecektim ve seviyecek bir iki söz ile konuyu değiştireyim! Bildiğiniz gibi, biz yazarlara en çok sorulan, en çok sevilen soru şudur: neden yazıyorsunuz? İçimden geldiği için yazıyorum! Başkaları gibi normal bir iş yapmadığım için yazıyorum. Benim yazdığım gibi kitaplar yazılsın da okuyayım diye yazıyorum. Hepinize, herkese çok çok kızdığım için yazıyorum. Bir odada bütün gün oturup yazmak çok hoşuma gittiği için yazıyorum. Onu ancak değiştirerek gerçekliğe katabildiğim için yazıyorum.

Ben, ötekiler, hepimiz, bizler İstanbul'da, Türkiye'de nasıl bir hayat yaşadık, yaşıyoruz, bütün dünya bilsin diye yazıyorum. Kağıdın, kalemin, mürekkebin kokusunu sevdiğim için yazıyorum. Edebiyata, roman sanatına her şeyden çok inandığım için yazıyorum. Bir alışkanlık ve tutku olduğu için yazıyorum. Unutulmaktan korktuğum için yazıyorum. Getirdiği ün ve ilgiden hoşlandığım için yazıyorum. Yalnız kalmak için yazıyorum. Hepinize, herkese neden o kadar çok çok kızdığımı belki anlarım diye yazıyorum. Okunmaktan hoşlandığım için yazıyorum. Bir kere başladığım şu romanı, bu yazıyı, şu sayfayı artık bitireyim diye yazıyorum. Herkes benden bunu bekliyor diye yazıyorum. Kütüphanelerin ölümsüzlüğüne ve kitaplarının raflarda duruşuna çocukça inandığım için yazıyorum. Hayat, dünya, her şey inanılmayacak kadar güzel ve şaşırtıcı olduğu için yazıyorum. Hayatın bütün bu güzelliğini ve zenginliğini kelimelere geçirmek zevkli olduğu için yazıyorum. Hikâye anlatmak için değil, hikâye kurmak için yazıyorum. Hep gidilecek bir yer varmış ve oraya tıpkı bir rüyadaki gibi bir türlü gidemiyormuşum duygusundan kurtulmak için yazıyorum. Bir türlü mutlu olamadığım için yazıyorum. Mutlu olmak için yazıyorum.

Yazıhaneme gelip bavulu bırakışından bir hafta sonra, babam, her zamanki gibi elinde bir paket çikolata (kırk sekiz yaşında olduğumu unuttuyordu) beni gene ziyaret etti. Her zamanki gibi gene hayattan, siyasetten ve aile dedikodularından söz edip gülüştük. Bir ara babamın gözü bavulu bıraktığı köşeye takıldı ve onu oradan alıp kaldırdığımı anladı. Göz göze geldik.

Sıkıcı, utandırıcı bir sessizlik oldu. Ona bavulu açıp içindekileri okumaya çalıştığımı söylemedim, gözlerimi kaçırdım. Ama o anladı. Ben de onun anladığını anladım. O da benim onun anladığını anladığımı anladı. Bu anlayışlar da birkaç saniye içinde ne kadar uzarsa ancak o kadar uzadı.

Çünkü babam kendine güvenen, rahat ve mutlu bir insandı: her zamanki gibi gülüverdi. Ve evden çıkıp

giderken bana her zaman söylediği tatlı ve yüreklendirici sözleri bir baba gibi yine tekrarlardı.

Her zamanki gibi babamın mutluluğunu, dertsiz, tasasız halini kiskanarak arkasından baktım. Ama o gün içimde utanç verici bir mutluluk kıpırtısı da dolaşmıştı, hatırlıyorum. Belki onun kadar rahat değilim, onun gibi tasasız ve mutlu bir hayat sürmedim, ama yazının hakkını verdim duygusu, anladınız.

Bunu babama karşı duyduğum için utanıyordum. Üstelik babam, benim hayatımın ezici merkezi de olmamış, beni özgür bırakmıştı. Bütün bunlar bize yazmanın ve edebiyatın, hayatımızın merkezindeki bir eksiklik ile, mutluluk ve suçluluk duygularıyla derinden bağlı olduğunu hatırlatmalı.

Ama hikâyemin bana daha da derin bir suçluluk duyurutan bir simetrisi, o gün hemen hatırladığım bir diğer yarısı var. Babamın bavulunu bana bırakmasından yirmi üç yıl önce, yirmi iki yaşımdayken her şeyi bırakıp romancı olmaya karar vermiş, kendimi bir odaya kapatmış, dört yıl sonra ilk romanım Cevdet Bey ve Oğulları'nı bitirmiş ve henüz yayımlanmamış kitabın daktilo edilmiş bir kopyasını okusun ve bana düşüncesini söylesin diye titreyen ellerle babama vermiştim. Yalnız zevkine ve zekasına güvendiğim için değil, annemin aksine, babam yazar olmama karşı çıkmadığı için de onun onayını almak benim için önemliydi. O sırada babam bizimle değildi, uzaktaydı. Dönüşünü sabırsızlıkla bekledim. İki hafta sonra gelince kapıyı ona koşarak açtım.

Babam hiçbir şey söylemedi, ama bana hemen öyle bir sarıldı ki kitabımı çok sevdiğini anladım. Bir süre, aşırı duygusallık anlarında ortaya çıkan bir çeşit beceriksizlik ve sessizlik buhranına kapıldık. Sonra biraz rahatlayıp konuşmaya başlayınca, babam, bana ya da ilk kitabıma olan güvenini aşırı heyecanlı ve abartılı bir dille ifade etti ve bugün büyük bir mutlulukla kabul ettiğim bu ödülü bir gün alacağımı öylesine söyleyiverdi.

Bu sözü ona inanmaktan ya da bu ödülü bir hedef olarak göstermekten çok, oğlunu desteklemek, yüreklendirmek için ona "bir gün paşa olacaksın!" diyen bir Türk babası gibi söylemişti. Yıllarca da beni her görüşünde cesaretlendirmek için bu sözü tekrarlardı durdu.

Babam 2002 yılı Aralık ayında öldü.

İsveç Akademisi'nin bana bu büyük ödülü, bu şerefi veren değerli üyeleri, değerli konuklar, bugün babam aramızda olsun çok isterdim.

Gün Doğuyor

Dili çözülüyor gecelerin
Gölgeler kaçışıyor derine
Alıp sihrini bilmecelelerin:
Gün doğuyor şehrin üzerine.

Korkarak saklanıyor bacalar,
Gün doğuyor şehrin üzerine;
Dalıyorlar günün gözlerine
Gözleri uykulu atmacalar.

Sallayarak dallarını kavak
Yükseliyor her günkü yerine,
Gün doğuyor şehrin üzerine
Mavi bir ışıkla ağararak.

Gün doğuyor şehrin üzerine,
Renk renk hacimle doluyor her yer.
Bakıyor dağınık yüzlü evler
Hala yanan sokak fenerine.

Toprak kıvıldıyor yavaş yavaş,
Gün doğuyor şehrin üzerine,
Bembeyaz gece çiçeklerine
Sabahla düşüyor bir damla yaş.

Ve bir deniz hücumu halinde
Gün doğuyor şehrin üzerine.

ORHAN VELİ KANIK

13 Nisan 1914-14 Kasım 1950

İŞİYAN AYNA

Anası babasından almış yüzünü

Biri öbürünü görmeyen bakış

Geçerli esenliği uzatır ellerine

Yolun iyi yolcusu

Bırakır canlılara dilek işini

Beklemiş birikmiş yüzüyle

Dolu yalanlardan uzak

Garip bir şey olur kardeş içi

Yaşamı savunmasıdır sanki

Patates ses çıkarmaz ama

Düz ipliğine soyunur

Düşündükçe gelişir ağaçlar

Bahara kırlangıçlar çoğalır

Konarlar göl üstüne usulca

Kanatlarına bulaşan

Kanı incitmemek için

Denizde boğulan balığa doğru

Aslında sularda boğulmaz balık

Sevildikçe

/ Elif Sorgun (Zuhal TEKKANAT)

(16 Ağustos 1938 Ankara/ 28 Ekim 2019 Ankara)

Zühal TEKKANAT

Şair adıyla

Elif SORGUN

maviADA'nın kuruluşundan bu yana aramızda yer alan, bir süre de yayın kurulu üyeliği, Kadıköy temsilciliğimizi de yapan sevgili arkadaşımız yazar, şair Zuhal Tekkanat aramızdan ayrıldı.

Işıklar içinde uyusun.

Kurtuluş Savaşı Destanı

Kocatepe yanık ve ihtiyar bir bayırdır
Ne ağaç, ne kuş sesi, ne toprak kokusu vardır.
Gündüz güneşin,
gece yıldızların altında kayalardır.
.....
Kayalıklarda şayak kalpaklı nöbetçi
Okşayarak gülümseyen bıyığını seyrediyordu
Kocatepe'den
Dünyanın en yıldızlı karanlığını.
Dağlarda tek tek ateşler yanıyordu.
Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki
Şayak kalpaklı adam
nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden
Güzel ve rahat günlere inanıyordu
Ve gülen bıyıklarıyla
duruyordu ki mavzerinin yanında,
Birdenbire beş adım sağında onu gördü.
Paşalar onun arkasındaydılar.
O, saati sordu.
Paşalar: 'üç' dediler.

Sarışın bir kurda benziyordu.
Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.
Yürüdü uçurumun başına kadar, eğildi, durdu.
Bıraksalar ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak
Ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak
Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı.
.....
Ali Onbaşı bir şimşek hızıyla düşündü
Ve şu türküyü duydu
'Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim.
Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
Ve ipek bir halıya benzeyen toprak,
Bu cehennem, bu cennet bizim.
Kapansın el kapıları, bir dana açılmasın,
Yok edin insanın insana kulluğunu
bu davet bizim..
Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşesine,
bu hasret bizim..'

Nazım Hikmet

GÜZ 2019

4